

આત્મધર્મ

વર્ષ ૨૬

સંગ્રહ અંક ૩૦૩

Version History

Version Number	Date	Changes
001	Apr 2004	First electronic version.

આત્માર્થિતા વાસ્તવ્ય દેવગુરુધર્મતી સેવાનો સંદેશ આપતું માસિક

303

વિશ્વની વિશાળતા

(તેને જાણનાર શાનની મહાનતા)

સર્વજ્ઞ ભગવંતોએ સાક્ષાત् જોયેલું આ વિશ્વ એટલું
બધું વિશાળ છે કે, સર્વજ્ઞને ન માનનારા જીવો તો તેની
કલ્પના પણ ન કરી શકે! જગતમાં એટલી બધી જીવો-
પુદ્ગલોની સંખ્યા છે, એટલું વિશાળ ક્ષેત્ર છે, એટલો લાંબો
કાળ છે ને એવા ગંભીર ભાવો છે-કે જેને સર્વજ્ઞ જ સાક્ષાત्
જાણી શકે; સર્વજ્ઞને ન અનુસરનારા એની કલ્પના પણ કરી
શકે તેમ નથી. એની કલ્પનાનું ગજું જ એટલું નાનું છે કે તેમાં
વિશ્વની વિશાળતા, કે સર્વજ્ઞપદની મહત્ત્વા સમાઈ શકે નહિં,-
અરે એનો અનંતમો ભાગ પણ ન સમાય! બલિહારી છે
સર્વજ્ઞના સામર્થ્યની કે જેણે આ અનંત વિશ્વને સાક્ષાત् જાણી
લીધું...ને વાણીદ્વારા જગતને બતાવ્યું. સાથે સાથે એમ પણ
સમજાવ્યું કે સર્વજ્ઞના અને જગતના અસ્તિત્વને જાણનારો
એવો જે આત્મસ્વભાવ તે જ જગતમાં સૌથી શ્રેષ્ઠ છે.

(ચર્ચા)

તંત્રી: જગજીવન બાવચંદ દોશી * સંપાદક : બ્રહ્મિલાલ જૈન

વીર સં. ૨૪૮૫ પોષ (લવાજીમઃ ચાર રૂપિયા) વર્ષ ૨૯: અંક ૩

શ્રી દિ. જેન સ્પાઈચાય મંદિર ટ્રસ્ટ, સોનગઢ (સોરાષ્ટ્ર)

આજે આપણા સમાજની પરિસ્થિતિ- (સંપાદકીય)

યુવાન પેઢીની શિથિલતા કે ઉત્સાહ ?

(૧) જૈનગઝાટ' લખે છે કે—“કહા જાતા હૈ કિ આજ કા યુવાન મંદિર નહીં જાતા, દેવદર્શન નહીં કરતા, રાત્રિભોજન કરતા હૈ, ધર્મશાસ્ત્રોંકે અધ્યયનસે મુંહ મોડતા હૈ ॥.....”

એનો અર્થ એ થયો કે, ઉપરોક્ત દેવદર્શનાદિ કાર્યો કરવા માટે યુવકોને પ્રોત્સાહન આપે એવું સાહિત્ય ત્યાના પત્રોમાં પીરસાતું નથી.

(૨) હવે બીજુ બાજુ જોઈએ તો—સોનગઢનું ‘આત્મધર્મ’ માસિક લખે છે કે—“આજે ફજારો બાળકો જાળ્યા છે, ને ઘરે ઘરે ધાર્મિક સંસ્કારોની સુગંધ રેલાવી રહ્યા છે, ત્યારે કોણ કહી શકશે કે બાળકોમાં ધર્મસંસ્કાર નથી ? દેશભરમાં ફજારો બાળકો આજે જીવ-અજીવના તત્ત્વજ્ઞાનની ચર્ચા કરે છે, ભગવાનના દર્શન કરે છે, બીજા અનેક પ્રકારે ઉચ્ચ સંસ્કારોથી ધર્મમાં રસ લ્યે છે. એ જ રીતે આજના ફજારો કોલેજિયન યુવાનો પણ જૈનધર્મના ઉત્તમ સંસ્કારો વડે પોતાના જીવનને ઉજ્વળ બનાવવા પ્રયત્નશીલ છે. ધણાએ તો રાત્રે ખાવાનું કે સીનેમા જોવાનું પણ છોડી દીધું છે.—બધાય જાગૃત બનીને ધર્મસંસ્કારનું મહત્વ સમજ્યા છે. —જરૂર છે માત્ર તેમને પ્રોત્સાહન આપવાની.”

જુદી જુદી પરિસ્થિતિનો ઉલ્લેખ કરતા ઉપરના બે લખાણો વાંચવાથી ખ્યાલમાં આવશે કે ઉપરોક્ત બંને પત્રોની સમાજમાં કેવી અસર છે ? આત્મધર્મ દ્વારા આજે મહાન ધાર્મિક જાગૃતી ફેલાઈ રહી છે.

ખરેખર જ્યાં યુવાનસમાજમાં ઓછા ધર્મસંસ્કારો દેખાતા હોય ત્યાં પણ મુખ્ય કારણ એ છે કે તે વિભાગના પત્રકારો પોતાના પત્રોમાં એવી કોઈ ધાર્મિક સામગ્રી રજી નથી કરતા કે જે યુવકવર્ગને ધર્મ પ્રત્યે આકર્ષિત કરે ! પંડિતોના વાદવિવાદની જ વાતો જેમાં ખૂબ ચર્ચાતી હોય તેમાં યુવકવર્ગને કયાંથી રસ આવે ? આપણા સમાજના અનેક જૈનપત્રોમાંથી, આજે બાળકોને કે યુવાનોને ઉત્તમ ધાર્મિક સંસ્કારો આપે એવું સાહિત્ય કેટલા પત્રો આપે છે ? તે વિચારવા જેવું છે.

છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં ‘આત્મધર્મ’ માસિકે (બાલવિભાગ દ્વારા) એ પ્રકારનો થોડો ધણો પ્રયત્ન કરી જોયો, અને તેના ફળમાં આજે અઢી ફજારથી વધુ બાળકો-યુવાનો (ગુજરાતી ભાષા જ્ઞાનનારાઓમાંથી જ) એવા તૈયાર થઈ ગયા છે કે ખૂબજ ઉમંગથી ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓમાં રસ લઈને જૈનસમાજની શોભા વધારી રહ્યા છે. કોલેજના ઉચ્ચ અભ્યાસની સાથે સાથે નિયમિત ધાર્મિક અભ્યાસ, દેવદર્શન કરે છે, રાત્રિભોજન કે સીનેમા જેવી વસ્તુ છોડે છે. ‘આત્મધર્મ’ હંમેશા બાળકોની તેમજ યુવાનોની પાસે ઊંચામાં ઊંચા ધાર્મિક આદર્શો રજી કરીને પ્રેમથી તેમને બોલાવે છે કે: ‘વળાલા બંધુઓ....

(અનુસંધાન માટે જુઓ—ટાઈટલ પાનું ઉ)

હું સિદ્ધનો સાધમી...

સિદ્ધનો ભિત્ર

સિદ્ધભગવંતો ને સન્તો કહે છે કે હે જીવ ! તું અમારો ભિત્ર થા...આપણે યેતનસ્વભાવે એક જાતના છીએ...રાગની જાત તે આપણી જાત નથી, માટે તું રાગની ભિત્રતા છોડ ને અમારી ભિત્રતા કર...શુદ્ધતાને પામેલા શુદ્ધાત્માની ભિત્રતા કરતાં તું પણ એના જેવો શુદ્ધ થઈશ.

અહા, સિદ્ધભગવંતો અને સન્તો 'ભિત્ર' કણીને બોલાવે, તો એવી સિદ્ધોની ભિત્રતા કોને ન ગમે ! સંતોની ભિત્રતા કોને ન ગમે !

સિદ્ધભગવાન કહે છે કે હે ભિત્ર ! તું અમારો સાધમી છો...આપણે બંને સમાનધર્મા છીએ (સર્વ જીવ છે સિદ્ધસમ...) રાગની સાથે તારે સાધમીપણું નથી, એ તો તારાથી વિધમી છે, ને અમે (સિદ્ધો તથા સંતો) તારા સાધમી છીએ...અમે તારા ભિત્ર છીએ. ભિત્રતા સરખેસરખાની શોભે.

વાહ ! હે સિદ્ધભગવંતો ! હે સંતો ! આપના જેવા ઉત્તમ સાધમી ને ભિત્ર પામીને હું ન્યાલ થયો....પ્રસન્ન થયો. પ્રભો ! આપે મને સાધમી અને ભિત્ર કણીને બોલાવ્યો...તો હું પણ આપનો સાધમી થઈ-આપના જેવો થઈને આપની પાસે આવી રહ્યો છું.

(ભિત્ર હો તો આવા હો.....સાચું સગપણ આ સાધમીનું.)

હે જીવ ! ચારગતિના ચક્કરમાંથી છૂટીને
મોક્ષનગરીમાં પ્રવેશવાનો અવસર આવ્યો છે...તો
અંધની જેમ તું આ અવસર ચૂકીશ મા.

અરે, અનંતકાળના પરિભ્રમણમાં રખડતા જીવે ચાર ગતિમાં અવતાર કરી કરીને
મહા દુઃખો ભોગવ્યા; એમાં ક્યારેક માંડમાંડ મનુષ્ય થયો, ને ૮૪ ના ચક્કરમાંથી બહાર
નીકળવાનો અવસર હાથમાં આવ્યો, અત્યારે બેદરકાર થઈને બીજે કાળ ગુમાવીશ તો હે
ભાઈ, તું અવસર ચૂકી જઈશ. (જીનો ચિત્ર) એક અંધમનુષ્યને શિવનગરીમાં પ્રવેશવું
હતું; નગરીના ગઢને એક જ દરવાજો હતો. કોઈ દયાળુએ તેને માર્ગ દેખાડયો કે આ
ગઢની રંગે હાથ લગાવીને ચાલ્યા જાઓ, ફરતાં ફરતાં દરવાજો આવે એટલે અંદર પેસી
જાજો, વચ્ચે ક્યાંય પ્રમાદમાં અટકશો નહિં. એ પ્રમાણે ગઢને હાથ લગાડીને તે
અંધમનુષ્ય ફરવા લાગ્યો, પણ વચ્ચેવચ્ચે પ્રમાદી થઈને ઘડીકમાં પાણી પીવા રોકાય,
ઘડીકમાં શરીર ખજવાળવા રોકાય, એમ કરતાં કરતાં

જ્યાં દરવાજો આવવાની તૈયારી થઈ કે બરાબર તે જ વખતે ભાઈસાહેબ માણું ખજવાળતા-ખજવાળતા આગળ ચાલ્યા ગયા, ને દરવાજો તો પાઇછ રહી ગયો. આમ શિવનગરીમાં પ્રવેશવાનો અવસર ચૂકીને પાછો ચકરાવામાં પડ્યો. તેમ આ ચોરાસીના ચકરાવામાં માંડ મનુષ્યઅવતાર મળ્યો, મોક્ષનગરીમાં પ્રવેશવાનો અવસર આવ્યો, ને મોક્ષનો દરવાજો દેખાડનારા સંત મળ્યા; તેમણે કરુણા કરીને માર્ગ દેખાડ્યો કે અંદરના ચૈતન્યમય આત્માને સ્પર્શીને ચાલ્યો જા...એટલે મોક્ષનગરીમાં પ્રવેશવાનો ‘રત્નત્રયદરવાજો’ આવશે. હવે એને બદલે અંધમનુષ્યની જેમ જે અજ્ઞાની જીવ રાગમાં ને દેછની કિયામાં ધર્મ માનીને તેની સંભાળમાં (-દેછબુદ્ધિમાં) રોકાય છે, ને ચૈતન્યને ઓળખવાની દરકાર કરતો નથી, તે મોક્ષનગરીમાં પ્રવેશવાનો આ અવસર ચૂકી જશે ને પાછો ચોરાસીના ચક્કરમાં પડીને ચારગતિમાં રખડશે. માટે હે જીવ ! તે અંધની જેમ તું આ અવસર ચૂકીશ મા. દેછની કે માન-મોટાઈની દરકાર મુકીને આત્માના હિતની સંભાળ કરજે. અનંતવાર ગાજર-મૂળામાં મફતના ભાવે વેચાણો ત્યાં કોનાં માન કરવા ? એકેન્દ્રિયના અવતારમાં ગાજર કે મૂળામાં અવતર્યો હોય, ને બજારમાં શાકવાળાને ત્યાં તે ગાજર-મૂળાના ઢગલામાં પડ્યો હોય. શાક લેનારની સાથેનો નાનો છોકરો શાક સાથે ગાજર કે મૂળો મફત માંગે ને શાકવાળો તે આપે; ત્યારે તેમાં વનસ્પતિકાયપણે જીવ બેઠો હોય તે પણ મૂળાની સાથે મફતમાં જાય.-એ રીતે મફતના ભાવે અનંતવાર વેચાયો. અને અત્યારે મનુષ્ય થઈને તું મફતનો માન-અપમાનમાં જીવન કેમ ગુમાવે છે ! ભાઈ, અલ્પકાળનો આ મનુષ્ય-અવતાર, તેમાં આત્મહિત માટે શું કરવાનું છે તેની દરકાર કર.

જેમ મનુષ્યને ચિંતામણિ ક્યારેક મહા પુષ્ટે મળે છે, વારંવાર નથી મળતા, તેમ સંસારમાં જીવોને એકેન્દ્રિયમાંથી પંચેન્દ્રિયપણાની તો શી વાત, પણ બેછન્દ્રિયપણું મળવું તે પણ ચિંતામણિ પામવા જેવું દુર્લભ છે. ક્યારેક વિશુદ્ધ પરિણામના બળથી જીવ એકેન્દ્રિયમાંથી નીકળીને ત્રસમાં આવે છે. અરે, ઇયળ અને કીડી થવું પણ જ્યાં દુર્લભ ત્યાં મનુષ્યપણાની દુર્લભતાની તો શી વાત ? ભાઈ ! તું તો મનુષ્યપણા સુધી આવ્યો છો, તો ભવભીરુ થઈને હવે એવો ઉપાય કર કે આત્મા ચારગતિમાં દુઃખથી છૂટે.

(આવા ભાવવાણી ચિત્રો અને લખાણોવાળું પુસ્તક-‘વીતરાગવિજ્ઞાન’ બેટ મેળવવા માટે તુરત આત્મધર્મના ગ્રાહક બનો.)

આચાર્યદિવ અપ્રતિબુદ્ધને પ્રતિબોધે છે

(એવું ભેદજ્ઞાન કરાવે છે કે જે ભેદજ્ઞાન
કરતાં વેંત જીવ આનંદિત થાય)

અપ્રતિબુદ્ધ કોણ છે ?

જે અજ્ઞાની, જીવ અને શરીરને એક માને છે, રાગ અને જ્ઞાનને એકપણે અનુભવે છે, શરીરથી ને રાગથી ભિન્ન જ્ઞાનસ્વરૂપ આત્માનો બોધ કરતો નથી, તે અપ્રતિબુદ્ધ છે.

અહીં આચાર્યદિવ કોને સમજાવે છે ?

અહીં એવા અપ્રતિબુદ્ધ-અજ્ઞાનીને આચાર્યદિવ ભિન્ન આત્માનું સ્વરૂપ સમજાવે છે: અરે ભાઈ ! આત્મા તો ઉપયોગસ્વરૂપ છે; સર્વજ્ઞભગવાને કેવળજ્ઞાનમાં તો ઉપયોગસ્વરૂપ જીવ જોયો છે; જીવ ઉપયોગસ્વરૂપ છે, તે કાંઈ જડરૂપ કે રાગરૂપ નથી. અહો, આવો ઉપયોગસ્વરૂપ આત્મા, તેને તમે ઓળખો, અને પુદ્ગલબુદ્ધિ છોડો.

ચૈતન્યભાવમાં રહેલો આત્મા પોતે પોતાને ભૂતીને, રાગાદિ પરભાવોને-
હુર્ભાવોને પોતાનું સ્વરૂપ માનીને તેમાં એકાગ્ર થયો છે, તે હુરાત્મા છે. પોતાના સ્વભાવરૂપ ‘ભાવ-નગર’ નો રહેવાસી હુર્ભાવિનગરીમાં ચાલ્યો ગયો, રાગાદિ હુર્ભાવોને જ તે અનુભવે છે. એવા અવિવેકી હુરાત્માને (આત્માથી જે દૂર છે એવા હુરાત્માને, અથવા રાગાદિ હુર્ભાવરૂપે જ જે પોતાને અનુભવે છે એવા હુરાત્માને) સમજાવે છે કે અરે હુરાત્મા ! તું ઉપયોગસ્વરૂપ પોતાને જડ સાથે એકમેક કેમ માને છે ? જેમ પશુઓ લાડવા અને ઘાસ વચ્ચે વિવેક વગર બંનેને ભેળસેળ કરીને ખાય છે તેમ તું ઉપયોગને અને રાગને એકમેકપણે અનુભવી રહ્યો છે—તે અવિવેક છે, આવા અવિવેકને તું છોડ રે છોડ ! ભગવાન સર્વજ્ઞદેવે જોયેલો જીવ તો સદા ઉપયોગસ્વરૂપ છે; ઉપયોગને જીવનું લક્ષણ ભગવાને કહ્યું છે, પણ કાંઈ રાગલક્ષણવાળો કે દેખવાણો જીવ ભગવાને કહ્યો નથી. અરે, ભગવાને કહેલા જીવને તું ઓળખતો નથી, ને પુદ્ગલને જ તું જીવ માની રહ્યો છે, તે મોટો અવિવેક છે; તેમાં આત્માની હિંસા છે, હુર્ભદ્ધિ છે; તેને તું ફરે છોડી દે. અજ્ઞાનથી અત્યાર સુધીનો કાળ તો જડ-ચૈતનની એકત્વબુદ્ધિમાં વીત્યો, પણ ફરે અમે બંનેનું ભેદજ્ઞાન કરાવ્યું તે સમજને તું પ્રતિબુદ્ધ થા, ને બંનેની એકત્વબુદ્ધિ છોડ.

આત્મા ઉપયોગસ્વરૂપે નિત્ય રહેનાર છે; પણ રાગ કાંઈ નિત્ય રહેનાર નથી,
ઉપયોગથી

તેની જાત જુદી છે. જેમ મીઠું ઓગળીને ખારા પાણીરૂપે થાય છે, તેમ ઉપયોગ ઓગળીને કદી રાગરૂપ કે જડરૂપ થઈ જતો નથી. ઉપયોગ તો સદાય ઉપયોગરૂપે જ રહે છે.

પ્રવાણીપણાને અને ખારાપણાને વિરોધ નથી, બંને એકપણે સાથે રહી શકે છે, પણ તેની જેમ ઉપયોગ અને જડ બંને સાથે એકપણે રહી શકતા નથી, તેમને તો એકપણે રહેવામાં વિરોધ છે. આત્મા તો ઉપયોગરૂપ છે, ને શરીર રાગાદિ તો અનુપયોગરૂપ છે, આત્માનો ઉપયોગ ઓગળીને કદી જડ કે રાગ સાથે તન્મય થાય નહિં. માટે પુદ્ગલને અને જીવને એકપણે અનુભવવો તે મિથ્યા છે. જડ ને ચેતન કદી પણ એક થઈ શકે નહિં, તેથી તું સર્વપ્રકારે પ્રસન્ન થા; ચિત્તને ઊજળું કરીને સાવધાનપણે સ્વદ્રવ્યને પોતાપણે અનુભવમાં લે. આવું ભેદજ્ઞાન કરતાવેંત આત્મા આનંદરૂપ-પ્રસન્નરૂપ થશે. દેહબુદ્ધિમાં દુઃખ છે; દેહથી ભિન્ન ઉપયોગસ્વરૂપ હું છું—એવી આત્મબુદ્ધિમાં સુખ છે.

અરે, દેહ ને જીવ સદાય પોતપોતાના લક્ષણે જુદા જ છે; જુદા છે તેને જુદા જાણતો નથી ને એક માને છે; એક માને તોપણ તે બંનેને એકપણું કદી થઈ ગયું નથી. ભાઈ ! જુદા છે તેને જુદા જાણતો તને તારા સ્વદ્રવ્યની પ્રાસિથી આનંદ થશે—પ્રસન્નતા થશે.

જગતમાં ચેતન ને જડ ભલે એક સાથે હોય, પણ તે બંને એક થઈ જતા નથી, પોતપોતાનું સ્વરૂપ છોડતા નથી; પોતપોતાના સ્વરૂપે જ રહ્યા છે. એક કાળે કે એક ક્ષેત્રે ભલે હો, પણ સ્વરૂપે એક નથી. નિજનિજલક્ષણે બંને જુદેજુદાં જ રહ્યાં છે, તારો ભાગ જુદો, ને જડનો ભાગ જુદો; ઉપયોગ તે તારો ભાગ છે, ને જડ તે પુદ્ગલનો ભાગ છે.—એમ તારો ભાગ જુદો લઈને તું ખુશી થા ! તારો ભાગ કોઈ લૂંટી ગયું નથી, એવો ને એવો જુદો જ તારો ભાગ છે. પુદ્ગલના ભાગનો ધાણી થવા જઈશ તો દુઃખી થઈશ. એનાથી ભિન્ન ઉપયોગરૂપ તારો ભાગ છે તેને જ અનુભવમાં લે. તેના અનુભવથી તને આનંદ થશે.

જડ વડે તારું અસ્તિત્વ જરાય દુભાયું નથી, દબાયું નથી, જડથી જુદું એવું ને એવું તારું અસ્તિત્વ અનાદિથી છે; માટે ઉલ્લસિત થઈને તારા સ્વદ્રવ્યને દેખ. પુદ્ગલ કે રાગાદિ તારા ઉપયોગસ્વરૂપમાં ઘૂસી ગયા નથી, બહાર જ રહ્યા છે, માટે આવા ઉપયોગસ્વરૂપને અનુભવમાં લઈને આનંદિત થા. જેમ ઘણા કાળથી ખોવાઈ ગયેલી વસ્તુ ઘરમાં જડે ને આનંદિત થાય, તેમ અનાદિથી ભૂલાયેલો, જડ સાથે એકત્વબુદ્ધિથી ખોવાયેલો, તારો આત્મા તને તારામાં જડથી જુદો બતાવ્યો, તો હવે એવી ને એવી તારી સ્વવસ્તુને પામીને તું આનંદિત થા.

શરીરને જ આત્મા માને એ તો સ્થૂળ ભૂલ છે જ; પરંતુ પર તરફના રાગભાવને જે ઉપયોગ સાથે એકમેક સમજે છે, રાગથી ભિન્ન ઉપયોગને નથી અનુભવતો, તો તે પણ ખરેખર અજીવને જ આત્મા માને છે, જીવના ઉપયોગગુણને ઓળખીને જીવનાં ગુણોની સ્તુતિ કરતાં તેને નથી આવડતું, એટલે સર્વજ્ઞ ભગવાનની પણ પરમાર્થ સ્તુતિ કરતાં તેને આવડતું નથી. ભગવાનના આત્માના ખરા ગુણ (રાગથી જુદા) શું છે તેને તો તે ઓળખતો નથી, તો તે ભગવાનના ગુણની ઓળખાણ વગર તેમની સાચી સ્તુતિ ક્યાંથી કરી શકશે? ભગવાનના ગુણની સાચી સ્તુતિ સમ્યજ્ઞષ્ટિ જ કરે છે. ભગવાન જેવા પોતાના ગુણને પણ તેણે ઓળખ્યા છે.

આચાર્યદિવ આત્મગુણોની ઓળખાણ કરાવીને કહે છે કે ભાઈ, આત્મા અને શરીરની એકત્વબુદ્ધિને તું છોડ.....કેમકે આત્માના એક્ક્રેય ગુણ શરીરમાં નથી, આત્મા કદી પોતાનું ઉપયોગપણું છોડીને શરીરપણે થતો નથી. આત્મા અને શરીર સદાય અત્યંત જુદા જ છે.

જડ-ચેતનનું આટલું આટલું સ્પષ્ટ બેદજાન કરાવવા છતાં જે નથી સમજતો, ને શરીરાદિને જ આત્માપણે અનુભવે છે તેને તેનું અજ્ઞાન છોડાવવા આચાર્યદિવ કહે છે કે હે દુરાત્મા! તારી આ પણ જેવી પ્રવૃત્તિને તું છોડ.....છોડ! જેમાં આત્મા હણાય છે એવી આ મિથ્યાબુદ્ધિને તું છોડ! જેમ પણ ઓને લાડવા અને ધાસ વર્ચ્યે વિવેક નથી, બંનેને ભેળસેળ કરીને ખાય છે, તેમ તું પણ ઉપયોગને અને શરીરને એકમેક અનુભવે છે, તે દુર્બુદ્ધ છોડી હે. ચૈતન્યસ્વભાવને ભૂલીને શરીરને પોતાનું માન્યું, એટલે આત્માને જડ માન્યો, તેમાં તારા ચૈતન્યસ્વભાવની હિંસા થાય છે; આવી આત્મહિંસાને તું છોડ, ને દેહથી ભિન્ન શુદ્ધ ઉપયોગસ્વરૂપ આત્મા છે તેને અનુભવમાં લે.

અત્યંત પુરુષાર્થની જાગૃતિપૂર્વક બેદજાન કરીને આત્માનો અનુભવ કરવા માટે ફળ ફરી ફરી આચાર્યદિવ જોરદાર ઉપદેશ આપે છે...તે સામે પાને વાંચોજી

પદેતું	સુખ	તે	આત્મજ્ઞાન,
બીજું	સુખ	તે	ચારિત્રયાન;
ગીજું	સુખ	તે	વીતરાણીધ્યાન,
ઉત્તમ	સુખ	છે	કેવળજ્ઞાન.
* * * *			
વડીક	વિચાર,	તાં	સ્વરૂપ;
તો તું	પામીશ,	સુખ	અનુપ.

દેહથી બિન્ન ચૈતન્યભાવે શોભી રહેલો એવો
તારો આત્મા સંતો તને દેખાડે છે, તે દેખીને હે જીવ !
તું પ્રસંન થા...આનંદિત થા.

રે ભાઈ, તું કોઈપણ ચીતે તત્ત્વનો કૌતૂહળી થા. હિતની શિખામણ આપતાં આચાર્યદિવ કહે છે કે હે ભાઈ ! ગમે તેમ કરીને તું તત્ત્વનો જિજ્ઞાસુ થા..ને દેહથી બિન્ન આત્માનો અનુભવ કર. દેહ સાથે તારે એકતા નથી પણ બિન્નતા છે...તારા ચૈતન્યનો વિલાસ દેહથી જીવો છે. માટે તારા ઉપયોગને પર તરફથી છોડીને અંતરમાં વાળ.

પરમાં તારું નાસ્તિતત્વ છે માટે તારા ઉપયોગને પર તરફથી પાછો વાળ. તારા ઉપયોગસ્વરૂપ આત્મામાં પરની પ્રતિકૂળતા નથી. મરણ જેટલું કષ (-બાધ્ય પ્રતિકૂળતા) આવે તો પણ તેની દાઢિ છોડીને અંતરમાં જીવતા ચૈતન્યસ્વરૂપની દાઢિ કર. “મૃત્વા અપિ એટલે કે મરીને પણ તું આત્માનો અનુભવ કર ”—આમ કષીને આચાર્યદિવ શિષ્યને પુરુષાર્થની પ્રેરણા આપી છે. વર્ચ્યે કંઈ પ્રતિકૂળતા આવે તો તારા પ્રયત્નને છોડી ન દઈશ. પરંતુ મરણ જેટલી પ્રતિકૂળતા સહન કરીને પણ તું આત્માનો તાગ લેજે...તેનો અનુભવ કરજે. મારે મારા આત્મામાં જ જવું છે...તેમાં વર્ચ્યે પરની ઉખલગીરી કેવી ? પ્રતિકૂળતા કેવી ? બહારની પ્રતિકૂળતાનો આત્મામાં અભાવ છે—એમ ઉપયોગને પલટાવીને આત્મામાં વાળ,—આમ કરવાથી પર સાથે એકતાબુદ્ધિરૂપ મોહ છૂટી જશે...ને તને પરથી બિન્ન તારું ચૈતન્યતત્ત્વ આનંદના વિલાસસહિત અનુભવમાં આવશે.

૩૮ ગાથા સુધી પરથી બિન્ન શુદ્ધજીવનું સ્વરૂપ ધાણાધાણા પ્રકારે સ્પષ્ટ કરીને સમજાવવા છતાં જે નહિ સમજે અને દેખાદિને આત્મા માનશે, તેને આચાર્યદિવ કડક સંબોધન કરીને સમજાવશે કે, અમે આટલું આટલું સમજાવ્યું છતાં જે જીવ દેહને—કર્મને તથા રાગને જ આત્માનું સ્વરૂપ માને છે તે જીવ મૂઢ છે, અજ્ઞાની છે, પુરુષાર્થહીન છે. પરને જ આત્મા માની માનીને તે આત્માના પુરુષાર્થને લારી બેઠો છે. રે પણ જેવા

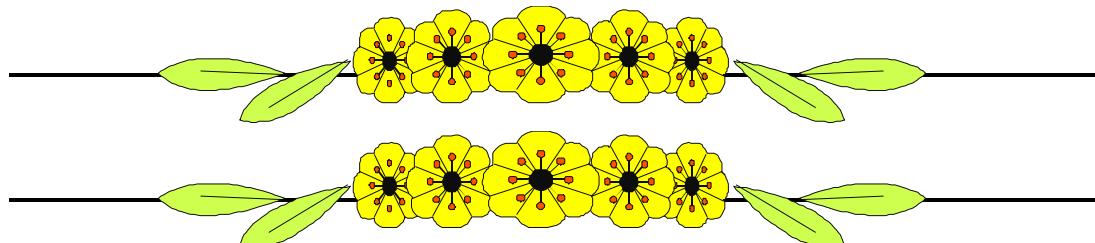
મૂઢ ! તું સમજ રે સમજ ! બેદશાહ કરીને તારા આત્માને પરથી જુદો જાણ...રાગથી જુદા ચૈતન્યનો સ્વાદ લે.

-આ રીતે જેમ માતા બાળકને શિખામણ આપે તેમ આચાર્યદિવ શિષ્યને અનેક પ્રકારે સમજાવે છે...તેમાં તેના હિતનો જ આશય છે.

આચાર્યદિવ કહે છે કે ભાઈ ! જડની કિયામાં તારો ધર્મ ગોતવો મુકી હે. આ ચૈતન્યમાં તારો ધર્મ છે તે કોઈ દિવસ જડ થયો નથી. જડ ને ચૈતન્ય બંને દ્રવ્યના ભાગલા પાડીને હું તને કહું છું કે આ ચૈતન્યદ્રવ્ય જ તારું છે. માટે હવે જડથી બિન્ન તારા શુદ્ધ ચૈતન્યતત્ત્વને જાણીને તું સર્વ પ્રકારે પ્રસન્ન થા...તારું ચિત્ત ઉજ્જવળ કરીને સાવધાન થા...અને “આ સ્વદ્રવ્ય જ મારું છે” એમ તું અનુભવ કર. અહીં ! આવું ચૈતન્યતત્ત્વ અમે તને દેખાડ્યું... હવે તું આનંદમાં આવ...પ્રસન્ન થા !

જેમ બે છોકરા કોઈ વસ્તુ માટે બાળે તો માતા વચ્ચે પડીને ભાગ પાડી આપે છે ને સમાધાન કરાવે છે. તેમ અર્હી આચાર્યદિવ જડ-ચૈતના ભાગ પાડીને, બાળક જેવા અજ્ઞાનીને સમજાવે છે કે લે, આ તારો ભાગ ! જો...આ ચૈતન્ય છે તે તારો ભાગ છે ને આ જડ છે તે જડનો ભાગ છે. તારો ચૈતન્ય ભાગ એવો ને એવો આખેઆખો શુદ્ધ છે, તેમાં કાંઈ બગડ્યું નથી; માટે તારો આ ચૈતન્ય ભાગ લઈને હવે તું પ્રસન્ન થા...આનંદિત થા... તારા મનનું સમાધાન કરીને તારા ચૈતન્યને આનંદથી ભોગવ...તેના અતીન્દ્રિયસુખના સ્વાદનો અનુભવ કર.

અજ્ઞાનીનું અજ્ઞાન કેમ ટળે, ને તેને ચૈતન્યના સુખનો અનુભવ કેમ થાય, તે માટે આચાર્યદિવ ઉપદેશ આપે છે. કડક સંબોધન કરીને નથી કહેતા પણ કોમળ સંબોધન કરીને કહે છે કે હે વત્સ ! શું આ જડ દેહ સાથે એકમેકપણું તને શોલે છે ? ના, ના. તું તો ચૈતન્ય છો...માટે જડથી જુદો થા...તેનો પાડોશી થઈને તેનાથી બિન્ન તારા ચૈતન્યને દેખ. દુનિયાની દરકાર છોડીને તારા ચૈતન્યને દેખ. જો તું દુનિયાની અનુકૂળતા કે પ્રતિકૂળતા જોવા રોકાઈશ તો તારા ચૈતન્યભગવાનને તું નહિ જોઈ શકે, માટે દુનિયાનું લક્ષ છોડી, તેનાથી એકલો પડી અંતરમાં તારા ચૈતન્યને જો...અંતર્મુખ થતાં જ તને ખબર પડશે કે ચૈતન્યનો કેવો અદ્ભુત વિલાસ છે ?

જે ગુણોને અને પર્યાયોને પામે-પ્રાસ કરે તે દ્રવ્ય

-અથવા-

ગુણો અને પર્યાયો વડે જે પભાય-પ્રાસ કરાય તે દ્રવ્ય

(પ્રવચનસાર ગા. ૮૭ ના પ્રવચનમાંથી)

ગુરુલુદેવ કહે છે: ‘ધણું સહેલું...ઇતાં...ધણું સરસ’

અહા, વીતરાગમાર્ગમાં જિનેન્દ્રદેવે અલૌકિક વસ્તુસ્થિતિ પ્રસિદ્ધ કરી છે. દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયનું યથાર્થ સ્વરૂપ ઓળખતાં આખા જગતની વ્યવસ્થા ઓળખાઈ જાય છે. દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય સ્વરૂપ વસ્તુ સ્વતંત્ર છે; ગુણ-પર્યાયોનો સંબંધ પોતાના દ્રવ્ય સાથે છે, બીજા સાથે નથી. આવું સ્વરૂપ ઓળખે તો પોતાના ગુણ-પર્યાય પોતાના દ્રવ્યમાં શોધે, એટલે સ્વસન્મુખ થાય, ને પરમાં પોતાના ગુણ-પર્યાય ન શોધે એટલે પર સાથે એકતાબુદ્ધિ છૂટે. આ રીતે અપૂર્વ ભેદભાન થાય છે.

દરેક દ્રવ્ય પોતાના ગુણ-પર્યાયોને પ્રાસ કરે, પણ બીજાના ગુણ-પર્યાયને કોઈ દ્રવ્ય પ્રાસ કરે નહિ. આત્મદ્રવ્ય પોતાના જ્ઞાનાદિગુણોને તથા કેવળજ્ઞાદિ પર્યાયોને પ્રાસ કરે, પણ આત્મદ્રવ્ય શરીરાદિ કોઈ અન્ય ગુણ-પર્યાયોને પ્રાસ કરે નહિ, તેનાથી તો સદાય જુદો જ છે. પોતે કર્તા થઈને પોતાના ગુણ-પર્યાયોને પ્રાસ કરે, પણ બીજાના ગુણ-પર્યાયોનો કર્તા આત્મા થઈ શકે નહિ, તેને પોતામાં પ્રાસ કરી શકે નહિ.

અને આત્માના ગુણ-પર્યાયોને આત્મા પોતે પ્રાસ કરે છે, કોઈ બીજું તેને પ્રાસ કરતું નથી, અથવા કોઈ બીજા વડે તે પ્રાસ કરાતા નથી. પરદ્રવ્ય (નિભિત વગેરે) હોય તો આત્મા પોતાના ગુણ-પર્યાયોને પામી શકે એવી પરાધીનતા નથી, સ્વયં આત્મદ્રવ્ય

જ એવું છે કે પોતે જ પોતાના ગુણ-પર્યાયોને પામે છે. પોતાના ગુણ-પર્યાયો પાસે આત્મદ્રવ્ય પોતે જાય છે, એટલે તેમાં તન્મય એકરૂપ થઈને પરિણામે છે, પણ આત્મદ્રવ્ય પોતાના ગુણ-પર્યાયથી બધાર બીજામાં (શરીરાદિમાં) જતું નથી.

બીજા પ્રકારે દ્રવ્યની વ્યાખ્યા એમ છે કે જે ગુણો પર્યાયો છે તેઓ પોતાના દ્રવ્યને જ પ્રાસ કરે છે, પણ કોઈ બીજાને (નિમિત્તો વગેરેને) તે પ્રાસ કરતા નથી. પર્યાય એક વખતે એક હોય છે ને ગુણો એક સાથે અનંત હોય છે.—એ બધા ગુણ પર્યાયો દ્રવ્યને પ્રાસ કરે છે. એટલે એક વસ્તુની પર્યાયો કોઈ બીજા વડે પમાય એમ નથી. પોતાની પર્યાય (અશુદ્ધ કે શુદ્ધ) તેના વડે પોતાનું દ્રવ્ય પમાય, પણ તે પર્યાય વડે (જ્ઞાનવડે કે રાગવડે) કોઈ બીજાને આત્મા પ્રાસ કરી શકે એમ નથી.

આત્માના જ્ઞાનાદિગુણો ને શ્રુતજ્ઞાનાદિ પર્યાયો તે કોને પ્રાસ કરે ? કે પોતાના આત્મદ્રવ્યને જ તે પ્રાસ કરે છે. તે પર્યાય કાંઈ બીજી પર્યાયને પ્રાસ કરતી નથી, પણ દ્રવ્યને જ પ્રાસ કરે છે—તેમાં તન્મય થઈને પરિણામે છે. એટલે પર્યાયના આધારે બીજી પર્યાય થતી નથી કેમકે પર્યાય તે બીજી પર્યાયને પામતી નથી પણ તે તે કાળે દ્રવ્યને જ પામે છે. વર્તમાન સમયની પર્યાય વર્તમાન વર્તતા દ્રવ્યને પ્રાસ કરે છે, બીજા સમયની પર્યાય તે વખતના દ્રવ્યને પ્રાસ કરશે. પર્યાયો ભલે એક પછી એક થાય છે, પણ દરેક પર્યાય તે તે સમયે સ્વદ્રવ્યને પ્રાસ કરે છે. પર્યાય જડ હો કે ચેતન, અશુદ્ધ હો કે શુદ્ધ—તેના વડે દ્રવ્ય પમાય છે, પોતપોતાના દ્રવ્યમાં તે જાય છે, બીજા પાસે જતી નથી. પર્યાયની એકરૂપતા દ્રવ્ય સાથે છે, બીજાની સાથે નથી. માટે બીજા વડે પર્યાય થતી નથી.

આત્માની કેવળજ્ઞાનપર્યાય પરિણમીને આત્મદ્રવ્યને પ્રાસ કરે છે, પણ તે કેવળજ્ઞાનપર્યાય પરિણમીને દિવ્યધ્વનિને કે સમવસરણને પ્રાસ કરતી નથી.

જુઓ તો ખરા, આ વીતરાગજાસનની અલૌકિક વસ્તુસ્થિતિ ! જિનેન્દ્રદૈવના ઉપદેશમાં આવી વસ્તુવ્યવસ્થા છે. આવી વસ્તુવ્યવસ્થા વિચારમાં લેતાં બધા પ્રકારની વિપરીતતા મટી જાય છે ને સમ્યજ્ઞાનની ઉજવળતા થાય છે. અહો, આ તો લોકાલોકના પદાર્થનો પ્રકાશક અલૌકિક દીવડો છે. આ ટીકાનું નામ તત્ત્વપ્રદીપિકા છે.—તત્ત્વોનું યથાર્થસ્વરૂપ તે પ્રકાશે છે.

[ગુણપર્યયવત્દ્રવ્ય]

અહીં આચાર્યદીવ કહે છે કે દ્રવ્ય જ ગુણ-પર્યાયોને પ્રાસ કરે છે ને ગુણ-પર્યાયોવડે દ્રવ્ય જ પમાય છે,—એટલે નિમિત્તને લીધે પર્યાય પ્રાસ કરાય એમ નથી.

પર્યાયવડે પર્યાય નથી પમાતી પણ પર્યાયવડે દ્રવ્ય પમાય છે, એટલે પૂર્વ પર્યાયવડે વર્તમાન પર્યાય થઈ એમ નથી. વર્તમાન પર્યાયને વર્તમાનકાળે દ્રવ્યે પ્રાસ કરી છે, ને તે પર્યાયવડે દ્રવ્ય જ પ્રાસ કરાયું છે. આમ તે તે કાળે પોતપોતામાં જ દ્રવ્ય-પર્યાયની સંધિ છે, પણ પરની સાથે તેની સંધિ નથી. આવા નિર્ણયમાં સ્વ-પરનું ભેદજ્ઞાન થઈને સ્વસન્મુખતાવડે સમ્યગ્દર્શનાદિ અપૂર્વ દશા પ્રગટે છે. અહો ! વીતરાગમાર્ગ અલૌકિક વસ્તુસ્થિતિ પ્રકાશીત કરી છે.

ગુણધર્દેવને ચારજ્ઞાનરૂપ પર્યાય છે તે પર્યાયવડે તેમનું આત્મદ્રવ્ય પમાય છે, ને તે પર્યાયને તેમના આત્મદ્રવ્યે પ્રાસ કરી છે, પણ તીર્થકર્દેવવડે તે પર્યાય પ્રાસ કરાતી નથી. ક્ષાયિકસમ્યકૃત્વપર્યાય કેવળી કે શુતકેવળી ભગવાનવડે નથી પમાતી, પણ તે આત્મદ્રવ્ય પોતે પોતાની તે પર્યાયને પ્રાસ કરે છે, ને તે પર્યાયવડે તેનું પોતાનું આત્મદ્રવ્ય પમાય છે.

આત્માની પર્યાયવડે આત્મદ્રવ્ય ઓળખાય, ને જડની પર્યાયવડે જડદ્રવ્ય ઓળખાય.

આત્માની પર્યાયવડે પરદ્રવ્ય ન ઓળખાય, ને પરની પર્યાયવડે આત્મદ્રવ્ય ન ઓળખાય.

દરેક પર્યાય પોતપોતાના દ્રવ્યને જ પ્રસિદ્ધ કરે છે ‘હું આ દ્રવ્યની પર્યાય છું.’

એક દ્રવ્યના ગુણ બીજા દ્રવ્યવડે નથી થતા તેમ એક દ્રવ્યની પર્યાય પણ બીજા દ્રવ્યવડે નથી થતી.

અહો, દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયસ્વરૂપ વસ્તુ કેટલી સ્વતંત્ર છે ! આવું સ્વરૂપ ઓળખે તો પોતાના ગુણ-પર્યાય પોતાના દ્રવ્યમાં શોધે, એટલે સ્વસન્મુખ થાય; ને પરમાં પોતાના ગુણ-પર્યાય ન શોધે એટલે પર સાથે એકતાબુદ્ધિ છૂટે. આ રીતે અપૂર્વ ભેદજ્ઞાન થાય છે.

દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયનું યથાર્થ સ્વરૂપ ઓળખતાં આખા જગતની વસ્તુસ્થિતિ ઓળખાઈ જાય છે. ભાઈ તારી કેવળજ્ઞાન પર્યાયને તારા દ્રવ્યમાં શોધ, અન્યમાં ન શોધ. તારી સમ્યગ્દર્શનપર્યાયને તારા દ્રવ્યમાં શોધ, અન્યમાં ન શોધ; નિમિત્તમાં ન શોધ, રાગમાં ન શોધ, પૂર્વપર્યાયમાં ન શોધ. કેમકે તારી પર્યાય તારા દ્રવ્યવડે પમાય છે, પરથી નિમિત્તથી રાગથી કે પૂર્વપર્યાયથી તે પમાતી નથી. તારી એક્કેય પર્યાય કે ગુણ એવા નથી કે બીજા વડે તે પમાય; તે તારા સ્વદ્રવ્ય વડે જ પમાય છે,-માટે દેખ તારા દ્રવ્યમાં !

સ્વદ્રવ્યનું અવલોકન કરતાં જ તેના વડે અપૂર્વ આનંદદશા પમાશે.

પીળાશ અને કુંડળ વગેરેથી જૂદું સોનું નથી, તેમ ગુણો ને પર્યાયોથી જૂદું દ્રવ્ય નથી. દ્રવ્ય પોતે ગુણ-પર્યાયસ્વરૂપ છે, ગુણ-પર્યાયનો આત્મા તે દ્રવ્ય; ગુણપર્યાયાત્મક દ્રવ્ય-એવું તેનું સ્વરૂપ છે. (ગુણપર્યાયવત્ દ્રવ્યમઃ તત્ત્વાર્થસૂત્ર)

વસ્તુનો વિસ્તાર ત્રણમાં છે: દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય.

વસ્તુના વિસ્તારમાં પોતાના દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય સિવાય બીજું કાંઈ ન આવે; ને આ વસ્તુ વિસ્તરીને બીજા કોઈમાં જાય નહિં. પોતાના ગુણ-પર્યાય દ્રવ્યને પામે, ને દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયને પામે; બસ, તેમાં વસ્તુનું સર્વસ્વ આવી જાય છે.

તારો વિસ્તાર કેટલો ? કે તારા જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણો ને તેની પર્યાયો, તેમાં તારં દ્રવ્ય છે; એ દ્રવ્ય વડે જ પોતાના ગુણ-પર્યાય પ્રાસ કરાય છે, અર્થાત્ દ્રવ્ય પોતાના ગુણ પર્યાયથી જૂદું નથી. પરથી જૂદું. નિભિતથી જૂદું, પણ પોતાની પર્યાયથી જૂદું નહિં. પર્યાયની પ્રાસિ પર્યાયમાંથી નથી, પર્યાયની પ્રાસિ દ્રવ્ય વડે જ છે. બસ, આવો નિર્ણય કરતાં પર્યાયબુદ્ધિ ન રહી, એટલે તે કાળે દ્રવ્ય વડે નિર્મળ પર્યાય પ્રાસ થઈ છે.

આ રીતે અરિહંતદેવના માર્ગમાં દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયનું યથાર્થ સ્વરૂપ ઓળખતાં જરૂર મોહનો નાશ થઈને સમ્યગ્રદ્ધનાદિ થાય છે.

જયવંતવર્તો...જિનેશરોનો આવો માર્ગ.

હુ જીવ ! આવો જિનમાર્ગ પામીને તું પરમ ઉદ્ઘમ કર.

મરણ ટાણે આનંદ

મરણ ટાણે કોઈ શરણ નથી.....પણ જો મરણ આવ્યા પહેલાં શરણભૂત સ્વભાવને શોધી લ્યે તો આનંદપૂર્વક દેણ છૂટે. એને મરણ ટાણે દુઃખ નથી, મરણ ટાણે આનંદ છે. દેણથી બિજ્ઞ આત્માને જાણ્યો ત્યાં મરણ પોતાનું છે જ ક્યાં ? પછી મરણનો ભય કેવો ?

ભાઈ, અત્યારે પણ આત્માને કોણ શરણ છે ? પોતાના સ્વભાવ સિવાય બીજું કોઈ શરણ નથી. અત્યારે, કે મરણ ટાણે, કે મરણ પછી બીજા ભવમાં, જીવને પોતાના નિજાનંદસ્વરૂપ ચૈતન્ય જ શરણરૂપ છે, બીજું કોઈ શરણરૂપ નથી-આવું ભાન કરે તેને અશરણપણે દેણ ન છૂટે પણ આનંદનું વેદન કરતાં કરતાં દેણ છૂટી જાય...ને સમાધિમરણપૂર્વક આરાધના સાથે લઈને ચાલ્યો જાય.

* * * ત્રણ રત્નોની

કિંભત સભળુએ * * *

સંસારમાં અનંતાનંત જીવોમાંથી અસંખ્યાતજીવો જ મનુષ્ય હોય છે એટલે ત્રિરાશીને હિસાબે ગણતાં અનંતજીવોમાંથી માત્ર એકજીવ મનુષ્ય થાય.

આવું હુર્વલ મનુષ્યપણું છે. દૃષ્ટિગોચર ક્ષેત્રમાં રહેલા કરોડો-અબજો મનુષ્યોમાં પણ મોટા ભાગના મનુષ્યો તો માંસ-દારુ ને મધુ જેવા અભક્ષ્ય-સેવનના પાપસમુદ્રમાં એવા હુબેલા છે કે જેને ધર્મના શ્રવણ જેટલા વિશુદ્ધપરિણામ જ નથી.

હવે બાકી રહેલા થોડાવણા મનુષ્યોમાંથી પણ મોટા ભાગને તો કુદેવ-કુગુરુ-કુધર્મના સેવનનું એવું ભૂત વળજ્યું છે કે કોઈ પણ જાતની વિવેકબુદ્ધિ વગર ગાંડાની માફક ગમે તે કિયામાં ધર્મ મનાવી રહ્યા છે. અરે, જ્યાં તીર્થકર ભગવાનના માર્ગની ધમધોકાર પ્રરૂપણા ચાલે છે એવા સોનગઢની નજીકમાં તેમજ સૌરાષ્ટ્રના અન્ય શહેરોમાં ને બીજે પણ ધર્મના નામે લાખો લોકોને ગૃહીત-મિથ્યાત્વનું જે ભૂત વળગેલું દેખાય છે ત્યારે એમ થાય છે કે અરેરે ! આ જીવો મનુષ્યપણું તો પામ્યા પણ એમને પંચપરમેષ્ઠી ભગવાનનું નામ પણ સાંભળવા ન મળ્યું...ગૃહીતમિથ્યાત્વના ભૂતે એમને ભરમાવ્યા. ધન્ય છે જગતમાં પંચપરમેષ્ઠી ભગવંતો,-કે જેમની ભક્તિરૂપ મંત્રના પ્રભાવે ગૃહીતમિથ્યાત્વનું ભૂત આત્માની પાસે પણ આવી શકતું નથી.

વહાલા સાધમી બંધુઓ ! જગતમાં અનેકવિધ કુધર્મો તો સદાય રહેવાના જ છે કેમકે નરકાદિ ગતિ પણ સદાય ભરેલી જ રહેવાની છે, આપણે એવા કુધર્મો સાથે કાંઈ નીરસબત નથી. પરંતુ કુધર્મના દરિયાની વર્ચ્યે પણ આપણને ભવસમુદ્રથી તારીને આત્માનો આનંદ દેનારા જે “ત્રણ રત્નો” મળ્યા છે-તે જગતમાં સર્વશ્રેષ્ઠ છે. આપણને મળેલા એ વીતરાગી રત્નોને આપણે ઓળખીએ...જીવની જેમ એનું જતન કરીએ, ને એમના જેવું આપણું જીવન બનાવીએ..તે માટે જરાય પ્રમાદી ન થઈએ, ને પરમ બહુમાનપૂર્વક આ સાચા ત્રણ રત્નને સેવીએ...એવી ભાવનાથી અણી પ્રાસંગિક ઉલ્લેખ કર્યો છે. આપણા વીતરાગી અર્હન્તદેવ, આપણા વીતરાગી નિર્ગ્રથ ગુરુઓ અને આપણા વીતરાગીશાસ્ત્રો એ જગતમાં સર્વશ્રેષ્ઠ, સત્ય અને આત્મહિત માટે રત્નત્રય દેનારા છે...તેનું જ સેવન કરો...ને એ સિવાય બીજા માર્ગ તરફ ભૂલેચૂકે જરાય જાંખીને પણ ન જીનો.

જ્યવંત વર્તો એ ‘ત્રણ રત્નો’.....કે જે ‘ત્રણરત્નના દાતાર’ છે.

દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુ રત્ન શુભ તીન રત્ન કરતાર

ફ ધર્મત્મા સ્વભાવ ઉપર દેખિના બળે જ્ઞાનને પોષે છે ફ

તારણાસ્વામીના સાહિત્ય ઉપર પૂ. ગુરુદેવના અષ્ટપ્રવચન (બીજા) માંથી થોડોક સાર ગતાંકમાં આપેલો, તેનો બીજો ભાગ અહીં આપીએ છીએ. કાચબી પોતાના ઈંડાને માત્ર દેખિવડે જ સેવે છે-એ દેખાંત દ્વારા ધર્મત્માની શુદ્ધદેખિનું મહત્વ બતાવ્યું છે, તે વાત પૂ. ગુરુદેવે ઘણી સરસ રીતે આ પ્રવચનમાં સમજાવી છે.

ફ

શ્રાવકાચારની ગા. ૪૦૦માં કાચબીનું દેખાંત આપીને કહે છે કે જેમ કાચબી દેખિવડે જ ઈંડાને સેવે છે, તેની નજર ઈંડા ઉપર ચોંઠી છે. નિરંતર તેનું ધ્યાન રહે છે ને એ રીતે ઈંડું વધે છે, તેમ ધર્મત્માએ પાંચઘન્દ્રિયો તરફથી ઉપયોગને સંકોચી લીધો છે ને અંતરમાં શુદ્ધબોધિબીજસ્વભાવ ઉપર સમ્યગ્દર્શનરૂપી દેખિને એકાગ્ર કરી છે, નજરની મીટ શુદ્ધઆત્મા ઉપર માંડી છે, આવી શુદ્ધ દેખિના બળે તેનું જ્ઞાન વૃદ્ધિગત થતું જાય છે. અનેક પ્રકારનું પઠનપાઠન, અનેક પ્રકારની દાનાદિ કિયાઓ, તેના વડે દર્શનશુદ્ધિ થતી નથી, અને દર્શનશુદ્ધિ વગરની તે બધી કિયાઓ વૃથા છે. શુદ્ધઆત્મા ઉપર દેખિ હોવા છતાં ધર્મનેય ભગવાનની પૂજા-ભક્તિ વગેરે શુભભાવો આવે છે. પણ તેને તે મોકશ્માર્ગ માનતા નથી. પુષ્યબંધનું કારણ જાણે છે. શુદ્ધઆત્માના અનુભવના પ્રતાપે તેનું જ્ઞાન વધતું જાય છે.-બહારનું જાણપણું વધવાની આ વાત નથી પણ અંદર સ્વભાવને પકડવાની જ્ઞાનશક્તિ વધતી જાય છે. શાસ્ત્રાદિનું જાણપણું તે વ્યવહારું જ્ઞાન છે, પોતાના સ્વભાવને જાણવો તે પરમાર્થજ્ઞાન છે, ને તે સ્વભાવના અવલંબને જ કેવળજ્ઞાન થાય છે.

જુઓ, ‘શ્રાવકાચાર’ માં શ્રાવકને માટે પણ આવો જ ઉપદેશ આપ્યો કે હે શ્રાવક ! તારું જ્ઞાન પણ અંદરથી વધે છે, બહારથી નથી આવતું દેખિના પ્રભાવથી જ્ઞાનની વૃદ્ધિ થાય છે. જેમ કાચબીની નજર ઈંડા ઉપર છે તેમ સમ્યગ્દેખિનું લક્ષ જ્ઞાનસ્વભાવ ઉપર છે. જેના આત્મામાં સમ્યગ્દર્શન વિદ્યમાન છે તે સમ્યકદેખિરૂપી ચક્ષુદ્વારા શુતજ્ઞાનરૂપ ઈંડાને પોષીને સ્વયં કેવળજ્ઞાન પ્રગત કરે છે. જુઓ, સમ્યગ્દેખિ સાધુને શાસ્ત્ર ભણ્યા વગર અંતરથી જ્ઞાનસ્વભાવના અવલંબને બાર અંગનું જ્ઞાન ઉધરી જાય છે, પુસ્તકોના ભણતરથી કાંઈ બાર અંગનું જ્ઞાન ન ખીલે. પંખી તો

પાંખની હુંક વડે ઈંડાને પોષે છે, પણ કાચબી તો વગર-પાંખે માત્ર દિલ્લિના બળે ઈંડાને પોષે છે. તેમ સમ્યગદિષ્ટ જીવ વગર-પાંખે એટલે વગરપઢ્યે દિલ્લિના બળે પોતાના જ્ઞાનબીજને પોષે છે. શુદ્ધાત્મામાં દિલ્લિથી તેને ભાવશ્રુત વધતું જાય છે. બાર અંગનું જ્ઞાન બહારથી ભણતાં નથી પણ અંદરથી જ ખીલે છે, અને તે પણ શુદ્ધાત્મા ઉપર જેને દિલ્લિ હોય તેને જ ખીલે છે. મિથ્યાદિષ્ટને બાર અંગનું જ્ઞાન કદી ખીલતું નથી. ભલે, ભક્તિ-પૂજા-સ્વાધ્યાયના શુભભાવ હો, પણ તેની કિંમત કેટલી? કે પુણ્ય બંધાય એટલી; પણ તેનાથી મોક્ષમાર્ગરૂપ ધર્મ તે તો આત્માના નિર્વિકલ્પ સમ્યગદર્શન-જ્ઞાન-ચારિતરૂપ વીતરાગ પરિણામ છે.

એકેક આત્મા સર્વજ્ઞસ્વભાવી છે તે સ્વભાવ ઉપર મીટ માંડતાં જ્ઞાનપ્રકાશ વગરપઢ્યે પણ ખીલતો જાય છે. આવા સ્વભાવની દિલ્લિ કરાવે તે શુદ્ધ ઉપદેશ છે. બહારથી જ્ઞાન પ્રગટવાનું બતાવે તો તે ઉપદેશ શુદ્ધ નથી. પંડિત પદીપઢીને પઢે પણ અંતરનું તો ભાન નહિં, -એવી અંતરદિષ્ટ વગરની પંડિતાઈ તો કણ વગરના ફોતરાં ખાંડવા જેવી છે.

કાચબીનું ધ્યાન નિરંતર ઈંડા તરફ છે તેમ સમ્યગદિષ્ટનું ધ્યાન (દિલ્લિનું જોર) નિરંતર સ્વ-ધ્યેય ઉપર છે, તેમાં જ તેની ગાઢ રૂચિ છે, તેથી નિરંતર તેનું જ્ઞાન પોષાતું જાય છે. પંખી તો પાંખથી સેવે છે ને કાચબી માત્ર દિલ્લિવડે સેવે છે. તેમ સમ્યગદિષ્ટના પરિણામ શુદ્ધાત્મામાં જ રંજયમાન છે, પોતાના શુદ્ધાત્મા સિવાય બીજા કોઈ પદાર્થ વડે તે રંજિત થતા નથી, દિલ્લિ શુદ્ધાત્મા વડે જ રંગાયેલી (રંજિત) છે; આવી અંતરદિષ્ટ વડે તે જ્ઞાનને સેવે છે. વગર ભણ્યે, વગર વાંચ્યે અંદરની નિર્વિકલ્પ શુદ્ધદિષ્ટ વડે જ તેનું જ્ઞાન વધ્યા કરે છે. આત્માનું સ્વસંવેદન કરવારૂપ જ્ઞાન-શક્તિ દિનપ્રતિદિન જ્ઞાનીને વધતી જાય છે. આવું જ્ઞાન ને આવી દિલ્લિવાળા અસંખ્યાતા તિર્યંગજીવો પંચમગુણસ્થાને બિરાજી રહ્યા છે; નરકમાં ને સ્વર્ગમાંય આવી દિલ્લિવાળા અસંખ્યાતા જીવો ચોથાગુણસ્થાને વર્તી રહ્યા છે. તિર્યંગને શાસ્ત્રની ભાષા વાંચતાં-લખતાં કે બોલતાં ભલે ન આવડે પણ અંદરમાં અપૂર્વ ભાવશ્રુતવડે શુદ્ધાત્મા તેણે પકડી લીધો છે, સ્વજ્ઞેયને જીણી લીધું છે. પરજ્ઞેયસંબંધી જ્ઞાન ઓછું-વધતું હો તે જીણી વાત છે, પણ સ્વજ્ઞેયને પકડવારૂપ અચિંત્યજ્ઞાનશક્તિ જ્ઞાનીને વધતી જ જાય છે. એ કાંઈ લખ્યામાં ન આવે. જુઓ, કેવળજ્ઞાન થયા પછી મહાવીર ભગવાનની વાણી રાજગૃહીમાં વિપુલાચલ પર સમવસરણમાં પહેલીવાર નીકળી ને ગૌતમ ગણધરે તે સાંભળી, પછી બે ઘડીમાં બારઅંગની રચના કરી. લખ્યે-વાંચ્યે એ બાર અંગનો પાર ન આવે. જેમ અત્યારે ભણતરમાં પુસ્તકો ગોખીગોખીને શીખે

છે, તેમ બારઅંગ કાંઈ પુસ્તક વાંચીને નથી ભણાતા, એ તો અંદરથી ચૈતન્યદરિયો ઉલ્લસીને બારઅંગનું જ્ઞાન ખીલી જાય છે. અહીં, અગાધ ચૈતન્યસાગર પાસે તો બારઅંગનું જ્ઞાન પણ એક નાના તરંગ જેવું છે; એનાથી અનંતગણી તાકાત કેવળજ્ઞાનમાં છે. પણ એ જ્ઞાન બહારના સાધનોથી નથી થતું. જેમ બહારથી પાણી રેડીને દરિયામાં ભરતી લાવી શકાતી નથી, દરિયો પોતે મધ્યબિંદુથી ઉલ્લસતાં ભરતી આવે છે. તેમ ચૈતન્યસમુદ્ર-આત્મામાં ઇન્દ્રિયો દ્વારા કે રાગદ્વારા જ્ઞાનની ભરતી લાવી શકાતી નથી, જ્ઞાન પોતે પોતામાં એકાગ્ર થઈને મધ્યબિંદુથી ઉલ્લસતાં કેવળજ્ઞાનની ભરતી આવે છે; અથવા સમ્યગ્રદ્ધનરૂપી ચંદ્રમાવડે શુતનો સાગર ઉછળે છે. અને જેમ સૂર્યનો તીવ્રતાપ પણ સમુદ્રની ભરતીને રોકી શકતો નથી, તેમ પ્રતિકૂળતાના ગંજ પણ જ્ઞાનના વિકાસને રોકી શકતા નથી, શુદ્ધટાણના બળે પોતે પોતામાં એકાગ્ર થઈને જ્ઞાનદરિયો ઉછળવા લાગ્યો તેને કોઈ રોકી શકે નહિં. આત્માની શુદ્ધટાણ વગરના જ્ઞાનને જ્ઞાન કહેતા નથી. કેમકે તેની એકાગ્રતા જ્ઞાનમાં નથી, તે તો રાગમાં એકાગ્ર થઈને વર્તે છે. એવા બહારના જાણપણાની મોકાશમાર્ગમાં કાંઈ કિંમત નથી. જે જ્ઞાન અંતમુખ થઈને પોતાના આત્માને ન સાધે એની શી કિંમત!—અને તે જ્ઞાન કોણ કહે? શુદ્ધટાણવડે જ જ્ઞાનનો પાર પમાય છે, ને મોકાશમાર્ગ સધાય છે. દર્શનહિન જીવ તપ વગેરે કિયા કરીને પણ (હિંદંતિ સંસારે) સંસારમાં જ ભમે છે—એમ તારણસ્વામીએ પણ કહું છે.

આત્મા જિનસ્વરૂપ છે, અરિહંત જેવો જ એનો સ્વભાવ છે; આવા વિમલસ્વભાવના અવલંબન વડે કર્મબંધનનો ક્ષય કરીને આત્મા સ્વયં અનંત ચતુર્યસંહિત સિદ્ધિ-સંપદા પ્રાપ્ત કરે છે.

જુઓ, આ શુદ્ધઉપદેશ! અહો! સિદ્ધ જેવો એક પ્રકારનો મારો સ્વભાવ છે, સિદ્ધમાં ને મારામાં કાંઈ ફેર નથી;—આવો શુદ્ધઉપદેશ ભગવાને આપ્યો છે. (—‘સર્વ જીવ છે સિદ્ધસમ.....જે સમજે તે થાય’) શ્રીમદ્રાજયંત્ર પણ કહે છે કે-

શુદ્ધ બુદ્ધ ચૈતન્યઘન સ્વયં જ્યોતિ સુખધામ

બીજું કઢીએ કેટલું? કર વિચાર તો પામ.

આવા પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપને ઓળખવું તે ભગવાનના ઉપદેશનો સાર છે; સિદ્ધમાં જેમ રાગાદિ નથી તેમ મારા સ્વભાવમાં પણ રાગાદિ નથી; સિદ્ધ ભગવાનને સ્વભાવના આશ્રયે કર્મ-બંધન છૂટીને સિદ્ધદશા પ્રગટ થઈ છે, તેમ મને પણ મારા

સ્વભાવના આશ્રયે સિદ્ધદશા થાય છે. આ જ સિદ્ધપદ પામવાની રીત છે. આવા માર્ગનો ઉપદેશ કરવો તે સાચો ઉપદેશ છે. બાકી અજ્ઞાની જીવ લોકોની અનુકૂળતા મેળવવા ખાતર રાગના પોષણનો ઉપદેશ આપે છે એમાં તો જનરંજનની કથા છે, જનરંજન માટેની વિકથા છે. એવા ઉપદેશથી લાભ મનાવનારા જીવો તો જિનદ્રોહી છે,-જિનશાસનના વેરી છે. રાગને મોક્ષનું સાધન કહેવું તે તો સમ્યગ્દર્શનથી વિરુદ્ધ એવી વિકથા છે, એ વાત આ ઉપદેશશુદ્ધસારમાં તારણસ્વામીએ લખી છે. રાગથી ધર્મ મનાવીને વિકથા દ્વારા જનરંજન કરે છે તેને જિનવરદેવે ‘જિનદ્રોહી’ કહ્યા છે, તે જિનમાર્ગના ઉપાસક નથી પણ દ્રોહ કરનારા છે, અને તે દુર્ગતિમાં પડે છે.

વિજ્ઞાનધન એવો જે આત્મા તેના જ્ઞાનથી જે રહિત છે તે જીવો રાગમાં જ રક્ત વર્તતા થકા જનરંજન કરે છે, પણ આત્મરંજન-આત્માને કેમ રાજી કરવો તેની તેને ખબર નથી, અને જિનમાર્ગના નામે ગરબડ ચલાવે છે, તે જિનમાર્ગના દ્રોહી છે. એનું ફળ તો નરકાદિનાં મહાન હુંઘ છે. માટે એનાથી બચવા તું સિદ્ધ જેવા તારા આત્માને જાણ-એમ ભગવાનનો ઉપદેશ છે.

(નોંધ:- આ લેખમાં આપવામાં આવેલ કાચબીનું દેખાન્ત સૌરાષ્ટ્રમાં પ્રસિદ્ધ નથી; પણ બુંદેલખંડમાં તે પ્રકારનું દેખાન્ત ચાલતું હશે તેથી તારણસ્વામીના પુસ્તકમાં તેનો ઉલ્લેખ છે. દેખાન્ત દ્વારા ધર્માત્માની દેણી સમજાવવી તે તાત્પર્ય છે.)

“પારસનાથ !”

દસબાર વર્ષની બે બહેનો; તેમાં એકવાર મોટી બહેને નાની બહેનના શાથમાં ખાવાની કંઈક વસ્તુ આપી; નાની બહેન તે શાથમાં લેતાં કંઈક શબ્દ બોલી; તેની સામે મોટીબહેને પણ એ જ શબ્દ કહ્યો, ત્યારપણી નાની બહેને તે વસ્તુ ખાધી. આ વિધિ સમજાણી નહિં, એટલે પૂછતાં ખુલાસો કર્યો કે બંને બહેનો ‘પારસનાથ’ એમ બોલી હતી. કેમકે તે બહેને એવો નિયમ રાખ્યો છે કે કંઈપણ વસ્તુ ખાતાં કે પાણી પીતાં પણ, પહેલાં ભગવાનનું નામ પોતે લ્યે, અને તે જ પ્રમાણે સામી કોઈ વ્યક્તિ પણ ભગવાનનું નામ લ્યે, ત્યાર પછી જ પોતે ખાય કે પીએ. કોઈવાર પોતે એકલી હોય ને સામે ભગવાનનું નામ લેનાર બીજું કોઈ હાજર ન હોય તો ત્યાંસુધી તે ખાય-પીએ નહિં. તે મુંબઈમાં રહે છે. આખા દિવસમાં ગમે ત્યારે પાણી પીવું હોય તોપણ એ રીતે પરસ્પર ભગવાનનું નામ લઈને જ પીએ. કેવી મજાની વાત !

ચુનરાવતીન

અહીં રજુ કરેલા દશ પ્રશ્નોના જવાબ આત્મધર્મના ગતાંકમાં

(અંક ૩૦૨ માં સમાયેલા છે...તે શોધી કાઢો)

- (૧) ‘આત્મરસ’ માં શું-શું સમાય છે ?
- (૨) આત્માનો તારણણાર કોણા ?—તેનું દેખાંત શું ?
- (૩) તીર્થકરોનો માર્ગ બતાવનારી ત્રણ ગાથા ગુરુદેવને અત્યંત પ્રિય છે, તે કઈ ?
- (૪) આપણને કોના જેવા થવાનું ગમે ?
- (૫) સાચું ણમો અરિહંતાણ કરવું હોય તો આપણે શું કરવું જોઈએ ?
- (૬) માતા બાળકને શિખામણ આપે છે, તેમાં સૌથી પહેલી વાત શું કહે છે ?
- (૭) ઉમરાળાનગરીના ઉજમબા-સ્વાધ્યાય ગૃહની દીવાલ પર શું લખ્યું છે ?
- (૮) મોક્ષને માટે એક મહાન રાજાની સેવા કરવાનું કહ્યું છે, તે ક્યા રાજા ?
- (૯) એક છોકરાને સીનેમા જેવા જવું હતું પણ તે ન ગયો,—શા માટે ?
- (૧૦) ગતાંકના એક ભાવવાદી ચિત્રમાં ચારગતિનાં દુઃખથી છૂટીને મોક્ષસુખ પ્રાપ્ત કરવાનો માર્ગ, એક મુનિરાજ દેખાડી રહ્યા છે...અને તે મોક્ષના માર્ગમાં બીજા મુનિઓ જઈ રહ્યા છે. તો તે ચિત્રમાં બધા મળીને કેટલા મુનિ છે ?

ગતાંકના પાંચ પ્રશ્નોના ઉત્તર

- (૧) જગતમાં આરાધક જીવો જાગ્ર કે આરાધ્ય જીવો જાગ્ર ?

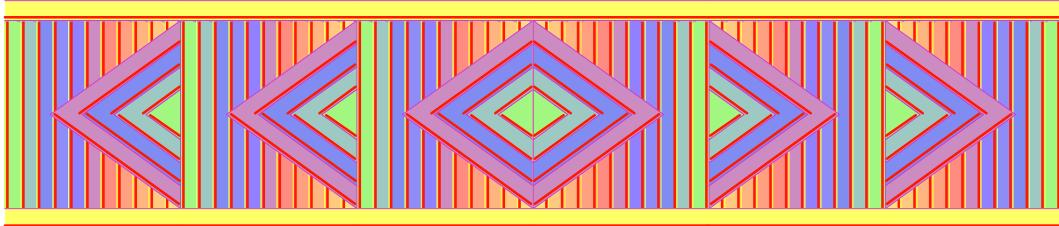
આરાધ્ય જીવો જાગ્ર, કેમકે જગતમાં આરાધક જીવો તો અસંખ્યાતા છે, ને આરાધ્ય એવા સિદ્ધપદ પામેલા જીવો અનંત છે; એટલે આરાધક કરતાં આરાધ્ય જીવોની સંખ્યા અનંતગુણી છે.

- (૨) પંચપરમેષ્ઠીમાં સૌથી જાગ્રી સંખ્યા કોની ?

પંચપરમેષ્ઠીમાં સિદ્ધ ભગવંતો સૌથી વધુ છે. સિદ્ધ ભગવંતો અનંતા છે. અરિહંત ભગવંતો (સંયોગકેવળી જિન) સંખ્યાતા (આઠ લાખ અણ્ણું ફજાર પાંચસો બે)

છે. આચાર્ય-ઉપાધ્યાય-સાધુ ત્રણે થઈને નવ કરોડમાં થોડા ઓછા છે.
(પાંચમા અને ચોથા ગુણસ્થાનવાળા જીવો અસંખ્યાત છે)

- (૩) જગતમાં ક્ષાયિક સમ્યગદિષ્ટ જીવો કેટલા ? - અનંતા.
- (૪) સમયસારમાં અધિકાર કેટલા ? તેનાં નામ ?
સમયસારમાં નવ અધિકાર, તેનાં નામ - (૧) જીવ-અજીવઅધિકાર (૨)
કર્તાકર્મ (૩) પુણ્ય-પાપ (૪) આસવ (૫) સંવર (૬) નિર્જરા (૭)
બંધ (૮) મોક્ષ અને (૯) સર્વવિશુદ્ધજ્ઞાન અધિકાર. (કુલ ગાથા
૪૧૫)
- (૫) 'ક' ઉપર નામવાળા તીર્થકર કેટલા (૨૪ માંથી) ? એક કુંથુનાથ ભગવાન.

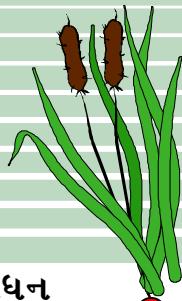
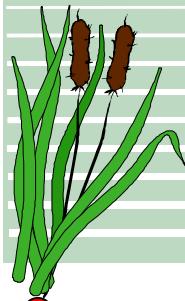
ભગવાનની કથા

પ્રશ્ન:- જૈનકથાનુયોગમાં (પ્રથમાનુયોગમાં) આત્માના અનુભવની વાત હોય ? (સ. નં. ૨૨૨૨)

ઉત્તર:- હા, જૈનકથાઓમાં પણ તીર્થકરાદિ મહાપુરુષોના અનેક ભવનું વર્ણન હોય છે તેમાં, તે આત્માઓ જ્ઞાન પામ્યા પહેલાં કેવા હતા, પછી કોના ઉપદેશથી કેવા પ્રકારે આત્મજ્ઞાન પામ્યા, ને પછી આત્મિક વિકાસ કરીને કઈ રીતે પરમાત્મા થયા - તે બધાનું અદ્ભુત વર્ણન હોય છે - કે જે આપણને તેવા જ્ઞાનની પ્રેરણા આપે છે. બીજું, એ લક્ષમાં રાખવું કે જૈનધર્મના કથાનુયોગમાં બીજા ત્રણ (દ્રવ્યાનુયોગ વગેરે) અનુયોગોનું કથન પણ ગર્ભિતપણે સમાયેલું જ હોય છે. આત્માની સાધના કરનારા જીવોનું ઉદાહરણ આપીને કથાનુયોગ તે વાત આપણને સમજાવે છે. ભગવાને કેવો ઉપદેશ આપ્યો, અનેક જીવો સમ્યગદર્શનાદિ કઈ રીતે પામ્યા, કેવા કેવા પ્રસંગોમાં વૈરાગ્ય પામી જીવો મુનિ થયા, ને કેવી રીતે કેવળજ્ઞાન પ્રગટ કર્યું - એ બધાનું વર્ણન કથાનુયોગમાં ભર્યું છે. જૈનધર્મની કથા એ તો ભગવાનની કથા છે ને ! એ તો આત્માને ભગવાન થવાનો ઉપદેશ આપે છે.

સમ્યજ્ઞન માટે પ્રાત થયેલો સોનેરી અવસર

(મોહના કશનો અમોઘ ઉપાય)

અડા, જે ઉપાય ઉલ્લાસથી સાંભળતાં પણ મોહબંધન

- ઢીલા પડવા માંડિ....અને જેનું ઉંડું અંતર્મથન કરતાં
- કાણવારમાં મોહ કશ પામે એવો અમોઘ ઉપાય સંતોષે
- દશાવ્યો છે. જગતમાં ઘણો જ વિરલ ને ઘણો જ હુર્લભ એવો
- જે સમ્યકૃત્યાહિનો માર્ગ, તે આ કાળે સંતોના પ્રતાપે સુગમ
- બન્યો છે...એ ખરેખર મુમુક્ષુ જીવોના કોઈ મહાન સદ્ભાય્ય
- છે. આવો અલભ્ય અવસર પામીને સંતોની છાયામાં બીજું
- બધું ભૂલીને આપણો આપણા આત્મહિતના પ્રયત્નમાં
- કટિબદ્ધ થઈએ.

સ્વભાવની સંભુખતા વડે રાગ-દ્રેષ-મોહનો કશ કરીને જેઓ સર્વજ્ઞ અરિંંત પરમાત્મા થયા, તેમણે ઉપદેશેલો મોહના નાશનો ઉપાય શું છે ? તે અહીં આચાર્યદ્વારા બતાવે છે. પહેલાં એમ બતાવ્યું કે ભગવાન અર્હતદેવનો આત્મા દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય ત્રણોથી શુદ્ધ છે, એમના આત્માના શુદ્ધ દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયને ઓળખીને, પોતાના આત્માને તેની સાથે મેળવતાં, જ્ઞાન અને રાગનું બેદજ્ઞાન થઈને, સ્વભાવ અને પરભાવનું પૂઠકરણ થઈને, જ્ઞાનનો ઉપયોગ અંતરસ્વભાવમાં વળે છે, ત્યાં એકાગ્ર થતાં ગુણ-પર્યાયના બેદનો આશ્રય પણ છૂટી જાય છે, ને ગુણબેદનો વિકલ્પ છૂટીને, પર્યાય શુદ્ધજ્ઞાત્મામાં અંતર્લીન થતાં મોહનો કશ થાય છે.

એ રીતે ભગવાન અર્હતના જ્ઞાનદ્વારા મોહના નાશનો ઉપાય બતાવ્યો; ઇવે એ જ વાત બીજા પ્રકારે બતાવે છે-તેમાં ભગવાને કહેલા શાસ્ત્રના જ્ઞાનદ્વારા મોહના નાશની રીત બતાવે છે: પ્રથમ તો જેણે પ્રથમ ભૂમિકામાં ગમન કર્યું છે એવા જીવની વાત છે. સર્વજ્ઞભગવાન કેવા હોય ? મારો આત્મા કેવો છે ? મારા આત્માનું સ્વરૂપ સમજીને મારે

મારું હિંત કરવું છે-એવું જેને લક્ષ હોય તે જીવ મોહના નાશને માટે શાસ્ત્રનો અભ્યાસ ક્યા પ્રકારે કરે ? તે બતાવે છે. તે જીવ સર્વજ્ઞોપજ્ઞ એવા દ્રવ્યશ્રુતને પ્રાસ કરીને, એટલે કે ભગવાનના કહેલા સાચા આગમ કેવા હોય તેનો નિર્ણય કરીને, પછી તેમાં જ કીડા કરે છે...એટલે આગમમાં ભગવાને શું કહ્યું છે-તેના નિર્ણય માટે સતત અંતરમંથન કરે છે. દ્રવ્યશ્રુતના વાચ્યરૂપ શુદ્ધઆત્મા કેવો છે તેનું ચિંતન-મનન કરવું-એનું જ નામ દ્રવ્યશ્રુતમાં કીડા છે.

દ્રવ્યશ્રુતના રહસ્યના ઉંડા વિચારમાં ઉિતરે ત્યાં મુમુક્ષુને એમ થાય કે આહા ! આમાં આવી ગંભીરતા છે !! રાજા પગ ધોતો હોય ને જે મજા આવે-તેના કરતાં શ્રુતના સૂક્ષ્મ રહસ્યોના ઉકેલમાં જે મજા આવે-તે તો જગતથી જુદી જાતની છે. શ્રુતના રહસ્યના ચિંતનનો રસ વધતાં જગતના વિષયોનો રસ ઉડી જાય છે. અહો, શ્રુતજ્ઞાનના અર્થના ચિંતનવડે મોહની ગાંઠ તૂટી જાય છે. શ્રુતનું રહસ્ય જ્યાં જ્યાલમાં આવ્યું કે અહો, આ તો ચિદાનંદસ્વભાવમાં સ્વસન્મુખતા કરાવે છે...વાહ ! ભગવાનની વાણી ! વાહ. દિગંબર સંતો ! -એ તો જાણે ઉપરથી સિદ્ધભગવાન ઉિતર્યા ! અહા ભાવલિંગી દિગંબર સંતમુનિઓ !-એ તો આપણા પરમેશ્વર છે, એ તો ભગવાન છે. ભગવાન શ્રી કુંદુકુંદાચાર્ય, પૂજ્યપાદસ્વામી, ધરસેનસ્વામી, વીરસેનસ્વામી, જિનસેનસ્વામી, નેમિચંદ્રસિદ્ધાંતચક્વર્તી, સમન્તભદ્રસ્વામી, અમૃતચંદ્રસ્વામી, પદ્મપ્રભસ્વામી, અકલંકસ્વામી, વિદ્યાનંદસ્વામી, ઉમાસ્વામી, કાર્તિક્યસ્વામી એ બધાય સન્તોએ અલૌકિક કામ કર્યા છે. શુદ્ધ આત્માના પ્રચુર સ્વસંવેદનપૂર્વક તેમની વાણી નીકળી છે.

અહા ! સર્વજ્ઞની વાણી અને સન્તોની વાણી ચૈતન્યશક્તિનાં રહસ્યો ખોલીને આત્મસ્વભાવની સન્મુખતા કરાવે છે. એવી વાણીને ઓળખીને તેમાં કીડા કરતાં, તેનું ચિંતન-મનન કરતાં શાનના વિશિષ્ટ સંસ્કાર વડે આનંદની સ્કુરણા થાય છે, આનંદના ફૂવારા ફૂટે છે, આનંદના ઝરા ઝરે છે. જુઓ, આ શ્રુતજ્ઞાનની કીડાનો લોકોત્તર આનંદ ! હજુ શ્રુતનો પણ જેને નિર્ણય ન હોય તે શેમાં કીડા કરશે ? અહીં તો જેણે પ્રથમ ભૂમિકામાં ગમન કર્યું છે એટલે કે દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર કેવા હોય તેની કંઈક ઓળખાણ કરી છે તે જીવ કઈ રીતે આગળ વધે છે ને કઈ રીતે મોહનો નાશ કરીને સમ્યક્ત્વ પ્રગટ કરે છે-તેની આ વાત છે. દ્રવ્યશ્રુતમાં ભગવાને એવી વાત કરી છે કે જેના અભ્યાસથી આનંદના ફૂવારા છૂટે ! ભગવાન આત્મામાં આનંદનું સરોવર ભર્યું છે, તેની

: ૨૨ :

આત્મધર્મ

: પોષ : ૨૪૬૫

સન્મુખતાના અભ્યાસથી એકાગ્રતા વડે આનંદના ફૂવારા હૂટે છે. અનુભૂતિમાં આનંદના જરા ચૈતન્યસરોવરમાંથી વહે છે.

આચાર્યદિવે કહ્યું હતું કે હે ભવ્ય શ્રોતા ! તું અમારા નિજવૈભવ-સ્વાનુભવની આ વાતને તારા સ્વસંવેદનપ્રત્યક્ષથી પ્રમાણ કરજે. એકત્વસ્વભાવનો અભ્યાસ કરતાં અંતરમાં સ્વસન્મુખ સ્વસંવેદન જગ્યું ત્યારે તે જીવ દ્વયશુતના રહસ્યને પામ્યો. જ્યાં એવું રહસ્ય પામ્યો ત્યાં અંતરની અનુભૂતિમાં આનંદના જરણાં જરવા માંડ્યા...શાસ્ત્રના અભ્યાસથી, તેના સંસ્કારથી વિશિષ્ટ સ્વસંવેદન શક્તિરૂપ સંપદા પ્રગટ કરીને, આનંદના ફૂવારા સહિત પ્રત્યક્ષાદિ પ્રમાણથી યથાર્થ વસ્તુસ્વરૂપ જાણતાં મોહનો ક્ષય થાય છે. અહો, મોહના નાશનો અમોદ ઉપાય-કદી નિષ્ફળ ન જાય એવો અફર ઉપાય સંતોચે પ્રસિદ્ધ કર્યો છે.

વિકલ્પ વિનાની જ્ઞાનની વેદના કેવી છે-તેનું અંતર્લક્ષ કરવું તેનું નામ ભાવશુતનું લક્ષ છે. રાગની અપેક્ષા છોડીને સ્વનું લક્ષ કરતાં ભાવશુત ખીલે છે, ને તે ભાવશુતમાં આનંદના ફૂવારા છે. પ્રત્યક્ષ સહિત પરોક્ષ પ્રમાણ હોય તો તે પણ આત્માને યથાર્થ જાણે છે. પ્રત્યક્ષની અપેક્ષા વગરનું એકલું પરોક્ષજ્ઞાન તો પરાલંબી છે. તે આત્માનું યથાર્થ સંવેદન કરી શકતું નથી. આત્મા તરફ ઝૂકીને પ્રત્યક્ષ થયેલું જ્ઞાન, અને તેની સાથે અવિરુદ્ધ એવું પરોક્ષપ્રમાણ, તેનાથી આત્માને જાણતાં અંદરથી આનંદના જરણાં વહે છે.-આ સમ્યગ્રંથન પ્રાસ કરવાનો ને મોહનો નાશ કરવાનો અમોદ ઉપાય છે.

અરિહંતભગવાનના આત્માને જાણીને, તેવું જ પોતાના આત્માનું સ્વરૂપ ઓળખતાં, જ્ઞાનપર્યાય અંતર્લીન થઈને સમ્યગ્રંથન થાય છે ને મોહનો ક્ષય થાય છે....પછી તેમાં જ લીન થતાં પૂર્ણ શુદ્ધાત્માની પ્રાસિ થાય છે ને સર્વ મોહનો નાશ થાય છે. બધાય તીર્થકર ભગવંતો અને મુનિવરો આ જ એક ઉપાયથી મોહનો નાશ કરીને મુક્તિ પામ્યા...ને તેમની વાણીદ્વારા જગતને પણ આ એક જ માર્ગ ઉપદેશ્યો. આ એક જ માર્ગ છે ને બીજો માર્ગ નથી-એમ પહેલાં કહ્યું હતું; ને અહીં ગાથા ૮૯ માં કહ્યું કે સમ્યક્પ્રકારે શુતના અભ્યાસથી, તેમાં કીડા કરતાં તેના સંસ્કારથી વિશિષ્ટ જ્ઞાનસંવેદનની શક્તિરૂપ સંપદા પ્રગટ કરતાં, આનંદના ઉદ્ભેદ સહિત ભાવશુતજ્ઞાન વડે વસ્તુસ્વરૂપ જાણતાં મોહનો નાશ થાય છે. આ રીતે ભાવજ્ઞાના અવલંબનવડે દ્દર પરિણામથી દ્વયશુતનો સમ્યક અભ્યાસ તે મોહક્ષયનો ઉપાય છે.-આથી એમ ન સમજવું કે પહેલાં કહ્યો હતો તે ઉપાય અને અહીં કહ્યો તે ઉપાય જીવા પ્રકારનો છે; કાંઈ જીવા જીવા બે

ઉપાય નથી. એક જ પ્રકારનો ઉપાય છે. તે જુદી જુદી શૈલીથી સમજાવ્યો છે. અરિહંતદેવનું સ્વરૂપ ઓળખવા જાય તો તેમાં આગમનો અભ્યાસ આવી જ જાય છે, કેમકે આગમ વગર અરિહંતનું સ્વરૂપ ક્યાંથી જાણશે? અને સમ્યક્ દ્રવ્યશુઠનો અભ્યાસ કરવામાં પણ સર્વજની ઓળખાણ ભેગી આવે જ છે કેમકે આગમના મૂળ પ્રણેતા તો સર્વજ અરિહંતદેવ છે, તેમની ઓળખાણ વિના આગમની ઓળખાણ થાય નાણિ.

હવે એ રીતે અરિહંતની ઓળખાણ વડે, કે આગમના સમ્યક્ અભ્યાસ વડે, જ્યારે સ્વસન્મુખજ્ઞાનથી આત્માના સ્વરૂપનો નિર્ણય કરે ત્યારે જ મોહનો નાશ થાય છે. એટલે બંને શૈલીમાં મોહના નાશનો મૂળ ઉપાય તો આ જ છે કે શુદ્ધ ચેતનથી વ્યાસ એવા દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયસ્વરૂપ શુદ્ધ આત્મામાં સ્વસન્મુખ થવું. અર્હી એકલા શાસ્ત્રના અભ્યાસની વાત નથી કરી, પણ ‘ભાવશુઠના અવલંબનવડે ટેઢ કરેલા પરિણામથી સમ્યક્ પ્રકારે અભ્યાસ’ કરવાનું કહ્યું છે. ભાવશુઠ ત્યારે જ થાય કે જ્યારે દ્રવ્યશુઠના વાચ્યરૂપ શુદ્ધઆત્મા તરફ શાનનો જુકાવ થાય.-આવા પ્રકારના ટેઢ અભ્યાસથી અવશ્ય સમ્યજ્ઞર્ણન થાય છે.

એવા સમ્યક્તવસાધક સંન્તોને નમસ્કાર હો.

(પ્રવચનસાર ગા. ૮૬ ઉપરના પ્રવચનમાંથી)

દુઃખ.....અને શાંતિ

-કોઈ કોઈ વાર અનેકવિધ દુઃખિયા જીવો પૂરુણેવ પાસે આવીને દુઃખ વેદના ઠાલવે છે...

ત્યારે ગુરુદેવ કહે છે : ભાઈ ! સંસાર તો દુઃખથી ભરેલો છે, એ દુઃખથી છૂટવું છોય તો તારે આ શુદ્ધ આત્માનો અનુભવ કર્યે જ છૂટકો છે. એના સિવાય તારા લાખ ઉપાય પણ નકામા છે.

અને જ્યાં અંદર એક આત્મા સામે જોયું ત્યાં બદ્ધારની લાખ પ્રતિકૂળતા વચ્ચે પણ સમાધાન ને શાંતિ થઈ શકે છે.

વિ વિ ધ... સ મા ચા ર

* ગીરનાર-સિદ્ધક્ષેત્રમાં માનસ્તંભનું શિલાન્યાસ: ગીરનારની તળેટીમાં દિગંબર જૈનધર્મશાળામાં મુનિસુપ્ત ભગવાનના મંદિરની સન્મુખ બાવનકૂટ ઊંચા માનસ્તંભનું શિલાન્યાસ માગસર સુદ ૧૨ ના રોજ થયું. આ પ્રસંગે ત્યાંની કમિટિના સભ્યો ઉપરાંત સોનગઢથી બ્ર. હરિભાઈ અને મોરબી મુમુક્ષુ મંડળના આગેવાનો પણ જુનાગઢ ગયેલા ને સૌએ શિલાન્યાસવિધિમાં ઉત્સાહથી ભાગ લીધો હતો. નેમિનાથ તીર્થકર ઉપરાંત બૌતેર કરોડ ને સાતસો મુનિવરો જ્યાંથી મોક્ષે પધાર્યા એવું આ મહાન સિદ્ધક્ષેત્ર ગીરનારજી તીર્થ-એ સૌરાષ્ટ્રનું મહાન ગૌરવ છે; ને તેની ઉન્નતિમાં સૌરાષ્ટ્રવાસી ભક્તોએ પણ ઉત્સાહથી ભાગ લેવાનું જરૂરી છે. નેમિનાથ તીર્થકરના ત્રણ કલ્યાણક, ધરસેનસ્વામીની ધ્યાનભૂમિ, અને ષટ્ખંડાગમ જિનવાણીની જન્મભૂમિ-એ રીતે દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર વડે પાવન થયેલ આ તીર્થની યાત્રા કુંદંકુંદાચાર્યદ્વિષે પણ કરી હતી...ને ગુરુદેવે પણ અનેકવાર સંઘસંહિત આ તીર્થની ભક્તિભીની યાત્રા કરી છે.-જેનાં મધુર સ્મરણો આજે પણ તીર્થરાજ પ્રત્યે આકર્ષણ જગાડે છે. અહીં માનસ્તંભ માટેનો સામાન ઉપ વર્ષથી આવેલ હતો, સત્તાર વર્ષ પહેલાં જ્યારે સોનગઢમાં માનસ્તંભ માટેની તૈયારી ચાલતી હતી ત્યારે આ જુનાગઢનો માનસ્તંભ સોનગઢ માટે લાવવા સંબંધી વાટાવાટ ચાલેલી. ઉપ વર્ષ પહેલાં બાવનકૂટ ઊંચા આ માનસ્તંભનો આરસનો સામાન પાંચફલાર ઝૂ. માં આવ્યો હતો, અત્યારે તો હ૦ ફાંજરમાં પણ મુશ્કેલીથી બની શકે; માનસ્તંભના ચણતરનું ખર્ચ અંદાજ ઉપ ફાંજર થશે. સિદ્ધધામના આ માનસ્તંભમાં વેલાવેલા પ્રભુજી બિરાજે...ને એનાં દર્શન કરીએ..એ જ ભાવના.

જય નેમિનાથ

ધાટકોપરમાં દિ. જિનમંદિરનું શિલાન્યાસ: જે દિવસે ગીરનારજીની તળેટીમાં માનસ્તંભનું શિલાન્યાસ થયું તે જ દિવસે (માગસર સુદ બારસે) ધાટકોપરમાં મુમુક્ષુમંડળ દ્વારા દિ. જૈન મંદિરનું શિલાન્યાસ પોરબંદરનિવાસી ભાઈશ્રી મનસુખલાલ ભૂરાલાલ કોઠારી તથા તેમના ભાઈઓના સુફસ્તે થયું. ફાંજરો મુમુક્ષુઓએ આ પ્રસંગે ઉત્સાહપૂર્વક ભાગ લીધો હતો. આ પ્રસંગે દિ. જૈન ચૈત્યાલયથી જિનેન્દ્રદેવની રથયાત્રા શરૂ થઈને જિનમંદિરના પ્લોટમાં આવી હતી. (પ્લોટ નં. ૨૨૭, હ૦ કૂટનો રસ્તો, હિંગવાલા લેન, ધનજી દેવશી મ્યુ. સ્કૂલ પાછળ, ધાટકોપર પૂર્વ) મુંબઈ અને ધાટકોપરના મુમુક્ષુભાઈઓ ધણા ઉત્સાહપૂર્વક જિનમંદિર માટે ઝડપી તૈયારી કરી રહ્યા છે...ને મંગલઉત્સવની રાહ જોઈ રહ્યા છે. થોડા જ વખતમાં પ્રભુના પંચકલ્યાણકથી અને ગુરુદેવના ૮૦ મા જન્મોત્સવની ભારતની અલબેલી મુંબઈનગરી શોભી ઊઠશે...મંગલ વધાઈ માટે મુંબઈ અને ધાટકોપરને અભિનંદન !

* ભાવનગરમાં દિ. જિનમંદિરનું શિલાન્યાસ: ભાવનગરના દિ. જૈન મુમુક્ષુમંડળ દ્વારા માગસર સુદ છઠના રોજ માણેકવાડીના નવા પ્લોટમાં દિ. જિનમંદિરના શિલાન્યાસનો ઉત્સવ ઉજવાયો. આ પ્રસંગે સોનગઢથી પૂ. ગુરુદેવ સંઘસંહિત પધાર્યા હતા. તેથી ભાવનગરમાં ધણો ઉલ્લાસ હતો. વહેલી સવારમાં ખાતમુહૂર્ત (પાયો ખોદવાની વિધિ) કુચામનવાળા ભાઈશ્રી હીરાલાલજી કાલાના સુહસ્તે થઈ હતી તથા બપોરે શિલાન્યાસવિધિ પોરબંદરના શેઠશ્રી નેમિદાસ ખુશાલભાઈના સુહસ્તે થઈ હતી. સવારે ગુરુદેવના મંગલપ્રવચનમાં ફજરો જિજ્ઞાસુઓએ લાભ લીધો હતો, અને પ્રવચન પદ્ધી જિનેન્દ્રભગવાનની ભવ્ય રથયાત્રા શહેરમાં ફરી હતી,-રથયાત્રાની શોભા અને ઉલ્લાસ દેખીને સૌને હર્ષ થતો હતો. શેઠ જૈનસંઘનો પણ સારો સહકાર હતો. આવું સહકારનું વાતાવરણ ભારતભરમાં પ્રસરે તે હચ્છનીય છે. આ મંગલકાર્ય માટે ભાવનગરને ધન્યવાદ !

* મુંબઈના બાલસભ્યોનો મેળાવડો તા. ૨૪-૧૧-૬૮ ના રોજ થયો, તેમાં સો જેટલા સભ્યોએ ભાગ લીધો. પરસ્પર પ્રેમ, ઉત્સાહ ને સંપના આનંદભર્યા વાતાવરણમાં સૌએ ધાર્મિક ભાવનાઓ વ્યક્ત કરી. ધાર્મિક કાર્યક્રમો માટે બાળકોના ને યુવાનોના અંતરમાં જોશદાર થનગણાટ તો ભર્યો જ છે, માત્ર માર્ગદર્શનની જ તે રાહ જૂએ છે.

(બાલબંધુઓને એક સૂચના: કાર્યની સરળતા ખાતર આપણો દરેક ગામે પ્રતિનિધિ નીમેલ છે, પરંતુ તેમાં કોઈને નાના-મોટા રાખેલ નથી, કે અધ્યક્ષ-મંત્રી વગેરે હોંદા પણ રાખેલ નથી; બધા સભ્યો એકબીજાના ભાઈઓ જ છીએ, ને ‘જિનવરના સંતાન’ તરીકે સૌ સરખા જ છીએ;-એ શૈલીથી સૌએ ઉત્સાહથી સાથ આપવાનો છે.)

* શ્રી મુંબઈ મુમુક્ષુમંડળ તરફથી, મુંબઈમાં આવી રહેલા મંગલ ઉત્સવો સંબંધી વિચારણા માટે ગામેગામના સાધ્મિભાઈઓની એક મિટિંગ તા. ૨૨-૧૨-૬૮ ના રોજ સોનગઢમાં થઈ હતી, તેમાં પંચકલ્યાણક મહોત્સવ તથા ૮૦ મા જન્મ જયંતી મહોત્સવની ઉજવણી માટે અનેકવિધ ઉલ્લાસભર્યા આયોજનો રજૂ થયા હતા.

* જિજ્ઞાસુઓ ધાર્મિક પ્રવૃત્તિના વિગતવાર સમાચાર અવશ્ય મોકલતા રહે; પરદેશમાં ચાલતી ધાર્મિકપ્રવૃત્તિના સમાચારો પણ આત્મધર્મ માટે ઉપયોગી છે.-આત્મધર્મની શૈલીને અનુરૂપ ફશે તે સમાચારો છાપીશું. સમાચારો તેમજ વિશેષ સૂચનો મોકલવાનું સરનામું- સંપાદક: આત્મધર્મ, સોનગઢ (સૌરાષ્ટ્ર)

* અમદાવાદ : બાળવિભાગની શાખા ઉત્સાહપૂર્વક નવા નવા કાર્યક્રમો યોજે છે. ને સૌ હોંશથી ભાગ લ્યે છે. ભગવાન મહાવીર સંબંધી લેખનસ્પર્ધા અને વકૃતૃત્વસ્પર્ધા યોજાયેલ, તેમાં ઘણાએ ભાગ લીધો ને ઇનામો વહેંચાયા હતા. હવે ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર’ સંબંધી લેખન-વકૃતૃત્વસ્પર્ધા યોજાશે.

ફિમાલયની ગોદમાં...જૈનસંસ્કૃતિ

દૈનિક “નવભારત ટાઇમ્સ” [નર્ઝ દિલ્લી] ના ઉપસંપાદક શ્રી રમેશચંદ્ર જૈને એક લેખમાં આપેલી માહિતી ઉપયોગી હોવાથી અહીં સંક્ષેપમાં તેનો ઉલ્લેખ કરીએ છીએ. તેઓ લખે છે : બદરીનાથની મુખ્ય મૂર્તિ તીર્થકર પાર્શ્વનાથની છે કે બીજા કોઈની-તેમાં મતભેદ સંભવ છે, પરંતુ એકવાર ફિમાલયની ગોદમાં જૈનધર્મનો ઊંડો વાગતો હતો-તેનાં અનેક પ્રમાણ છે. દેહરાદૂનથી નજીબાબાદ (બિજનોર જિલ્લા) સુધી ફેલાયેલી શિવાલિક પર્વતમાળામાં, તેમજ તીબેટ-ભારતની સરહદના ગઢદેશના સમસ્ત ક્ષેત્રમાં જૈનધર્મ-સંબંધી પુરાતત્ત્વો પથરાયેલા છે. એમ જણાય છે કે પહેલાં આ ક્ષેત્રોમાં જૈનમંદિરો હતા-જે કાળ પ્રભાવે ક્ષીણ થઈ ગયા; અને બદરીનાથ નજીકના નારદ-કુંડમાં અનેક જૈનમૂર્તિઓ હતી. શંકરાચાર્ય જ્યારે બદ્રીકાશ્રમ પહોંચ્યા અને ત્યાંના મંદિર માટે ભગવાનની મૂર્તિની જરૂર પડી ત્યારે નારદકુંડમાંથી પ્રાત ભગવાન પાર્શ્વનાથની મૂર્તિને જ આદિનારાયણ રૂપે સ્થાપિત કરી.

ઉત્તરપ્રદેશના ગઢવાલ કેન્દ્રમાં એક અત્યંત પ્રાચીન નગરી હતી; કાશ્મીરના હાલના શ્રીનગર કરતાં તે જોકે ઓછી પ્રસિદ્ધિમાં છે, પરંતુ એની પ્રાચ્યિનતા ઘણી છે. સાતમી શતાબ્દિમાં (લગભગ ૧૩૦૦ વર્ષ પહેલાં) જ્યારે હ્યુ-એન-સંગ ચીનીયાત્રી ભારત આવેલ ત્યારે તે નગરીનો બલ્લપુરી નામથી તેણે ઉલ્લેખ કર્યો છે. ગંગાની મુખ્ય શાખા અલકનંદના ડિનારે વસેલી એ અત્યંત પ્રાચીન શ્રીનગરી લગભગ ૮૦ વર્ષ પહેલાં એક મોટા પૂરમાં તણાઈ ગઈ; તે પુરાણા શ્રીનગરમાં પણ જૈનમંદિર હતા. પછી તે પ્રાચીન નગરના સ્થળની નજીકમાં એક ઉંચી પહ્ણાડી પર આધુનિક ઢંગથી નવું શ્રીનગર વસ્યું. તેની મુખ્ય બજારમાં એક જૈનમહોલ્લો પણ વસ્યો, જેની પાછળ દિગંબર જૈનમંદિર બન્યું. પ્રાચીન મંદિરની મૂર્તિઓ આ નવા મંદિરમાં ઈ. સ. ૧૯૨૫ લગભગમાં (આજથી ૪૪ વર્ષ પહેલાં) સ્થાપિત કરવામાં આવી. આ નવા મંદિરનું નિર્માણ બે શ્રાવકોએ કરાવ્યું,-મનોહરલાલ જૈન તથા પ્રતાપસિંહ જૈન.

પરંતુ ત્યારપણી શ્રીનગરની જૈનવસ્તી અનેક કારણોસર ઘટતી ગઈ અને જિનમંદિરની હાલત કીણ થવા લાગી. જીર્ણશીર્ણ હાલતમાં તે મંદિર આજે તેના પ્રાચીન કલાવૈભવનો નિર્દેશ કરી રહ્યું છે. સાહુ શાંતિપ્રસાદજી શેઠ ઈ. સ. ૧૯૮૫ માં બદરીનાથના પ્રવાસેથી પાછા ફરતાં શ્રીનગરમાં આ મંદિરના દર્શને આવ્યા હતા ને તેના જીર્ણોદ્વાર માટે આશાસન આપ્યું હતું. ઈ. સ. ૧૯૯૭ માં ગુજરાતના શેઠ બાલચંદ હીરાચંદના કુટુંબી શ્રી ગુલાબચંદભાઈ કાશ્મીર ગયેલા ત્યારે તેમણે પણ આ ક્ષેત્રમાં જૈનધર્મના વિકાસસંબંધી ભાવના વ્યક્ત કરી હતી. શ્રીનગરમાં પચાસેક વર્ષ પહેલાં સ્થાપિત માત્ર આ એક દિ. જિનમંદિર વિદ્યમાન છે. (“જૈનમિત્ર ” માંથી સાભાર)

ઇન્દોર અને સૌરાષ્ટ્ર

ઇન્દોરનગરમાં દિ. જૈનસમાજની ૨૪ જેટલી પાઠશાળાઓ ચાલી રહી છે. તે ઉપરાંત હમણાં બીજી બે નવી પાઠશાળાઓ ચાલુ થઈ; બે ફાજાર જેટલા બાળકો ધાર્મિકશાસ્ત્રોનું અધ્યયન કરે છે. આ વખતે ૧૭૦૦ બાળકોએ પરીક્ષા આપી.-આ સમાચાર વાંચીને એમ થાય છે કે આપણા સૌરાષ્ટ્રભરમાં થઈને પણ ઇન્દોર જેટલી પાઠશાળાઓ ક્યારે ચાલુ થશે? ને ક્યારે ફાજારો બાળકો તેમાં હોંશેહોંશે જીવ-અજીવની બિન્જતાનું વીતરાગી ભણતર ભણતા હશે!

ફ બાલવિભાગના સભ્યો! ઉપકાર-અંજલિ અંક માટેનું લખાણ જેમ બને તેમ વેલાસર તૈયાર કરીને અમને જણાવો.

એક યુવાનની ભાવના

૧૬ વર્ષની ઉંમરના આપણા એક બાલસભ્ય (મોતીલાલ જૈન) પોતાના જન્મદિવસે લખે છે કે અરે! જીદુંના સોળ વર્ષ વીત્યા, તેમાં આત્માને જે કરવાનું છે તે રહી ગયું! આત્માનું કરવા જેવું છે (ભૈયા! તુમ્હારી ઉત્તમ ભાવનામે હમારી ભી અનુમોદના હૈ ધન્યવાદ!)

સોળ વર્ષની ઊગતી ઉંમરમાં આવી આત્મહિતની ભાવનાઓ જાગે-તે યુવાનોના ઉત્તમ સંસ્કાર સૂચ્યવે છે. આવી વયમાં જ્યારે સંસારના ઘણા સ્વખા સેવાતા હોય, ત્યારે સોનગઢના સંસ્કારોનું બળ આત્મહિતની ભાવનાઓ જગાડે છે. ગુરુદેવ પ્રતાપે આજના યુગમાં જે મહાન ધાર્મિક કાન્તિ થઈ રહી છે તેનો જ આ નમૂનો છે.

-* ગણિત -*

તમને ગણિતનો શોખ હોય તો
નીચેના દાખલા ગજો-

(૧) એક કરોડને એક કરોડથી ગુણતાં
જે આવે તેને એક કોડાકોડી કહેવાય છે. તો
૧૦ કરોડને ૧૦ કરોડથી ગુણતાં દરે
કોડાકોડી થાય.-એ બરાબર છે?

(૨) એક જીવ એક પદાર્થને એક
સમયમાં જાણે છે, તો લાખ પદાર્થને કેટલા
સમયમાં જાણશો?

(૩) એક જીવે મોહકર્મનો ક્ષય કર્યો તો
હવે આઠ કર્મામાંથી તેની પાસે વધુમાં વધુ
કેટલા કર્મો બાકી રહેશે?

(૪) એક જીવે જ્ઞાનાવરણ કર્મનો ક્ષય
કર્યો, તો હવે તેની પાસે વધુમાં વધુ કેટલા
કર્મો બાકી રહેશે?

(૫) આ જગતમાં જેટલા અનાજના
દાણા છે તે બધા ભેગા કરીએ ને જગતના
બધા જીવોની વચ્ચે વહેંઘીએ, તો દરેકના
ભાગે શું આવશે? (જવાબ માટે જુઓ
પાનું ૩૦)

મ...ધ (મીહું નહીં પણ કડવું)

મધ એ મનુષ્યનો ખોરાક નથી, મધ એ
તો માંખીનો ખોરાક છે. મધની અંદર
માંખીના ઈંડાનો રસ છે તેથી તે સર્વથા
અભક્ષ્ય છે. આપણા જૈનધર્મમાં માંસ
જેટલો મધનો પણ સખ્ત નિષેધ છે. દવા
ખાતર પણ મધ વપરાય નહિં. માંસ-મધુને
મધ (દારુ) નો જે ત્યાગી હોય તેને જ
'શ્રાવક' અથવા જૈન કહી શકાય. જૈન કદ્દી
મધ-માંસ-દારુનું સેવન કરે નહિં. (ઈંડા કે
માછલાંનું ભક્ષણ તે પણ માંસાણ્ણાર જ છે.)
મધ ખાવામાં એટલું પાપ છે કે તેનું ફળ

પણ નરક કહું છે. માટે મધ ખરેખર મીહું
નથી પણ અત્યંત કડવું છે...તે જેરથી પણ
વધુ કડવા હુંખ દેનાર છે.

-* સાધનની પરંપરા *

* મોક્ષનું સાધન વીતરાગતા.

* વીતરાગતાનું સાધન શાન.

* શાનનું સાધન વિચાર.

* વિચારનું સાધન સત્ય ઉપદેશનું ગ્રહણ.

* * *

સત્પુરુષના ઉપદેશનું ગ્રહણ કરતાં
વિચારદશા જાગે.

અંતર્મુખ વિચારદશા વડે જ્ઞાનદશા પ્રગટે.

જ્ઞાનના બળે વીતરાગતા થાય.

વીતરાગ થતાં કેવળજ્ઞાન ને મોક્ષ થાય.

ઉપદેશનું ગ્રહણ, વિચારદશા, જ્ઞાન,
વીતરાગતા ને કેવળજ્ઞાન એ બધાય ભાવોં
આત્માની પર્યાયો જ છે, બધારની વસ્તુ
નથી. આ રીતે આત્માનું સાધન આત્મામાં
જ છે, બહાર નથી.

જિજ્ઞાસુ થઈને સત્પુરુષના ઉપદેશનું
ગ્રહણ પણ જે ન કરે તેને વિચારદશા
ક્યાંથી જાગે? અંતરની વિચારણા વગર
સાચ્યું જ્ઞાન ક્યાંથી પ્રગટે. સમ્યગ્જ્ઞાન વગર
વીતરાગતા ક્યાંથી થાય? ને વીતરાગતા
વગર કેવળજ્ઞાન કે મોક્ષ ક્યાંથી થાય?
માટે હે જીવ! તું જિજ્ઞાસુ થઈ, જ્ઞાનીના
ઉપદેશનું ગ્રહણ કરી અંતરની વિચારણા
વડે સ્વ-પરાનું યથાર્થ ભેદજ્ઞાન કરી તેના
બળે વીતરાગતા કર, જેથી તેને કેવળજ્ઞાન
અને મોક્ષદશા થશે.

જિન પરમ પૈની સુબુધિ છૈની ડાર અંતર ભેદિયા,
વરણાદ અરુ રાગાદિંતે નિજ ભાવકો ન્યારા કિયા;
નિજમાંહિ નિજકે હેતુ નિજકર આપકો આપે ગલ્યો,
ગુણગુણી જ્ઞાતા-જ્ઞાન-શેય મંજાર કણું ભેદ ન રહ્યો.

અમે જિનવરનાં સન્તાન (નવા સભ્યોનાં નામ)

(નોંધ: સભ્યકર્ડના નંબરમાં ફેર હોય તો અહીં છાપેલ મુજબ સુધારી લેવા.)

૨૧૬૪ પ્રગાબેન રજનીકાંત જૈન મુંબઈ-૮૦	૨૧૭૮ ભરત એમ. જૈન રખિયાલ
૨૧૬૫ રત્નાબેન વસંતલાલ જૈન મુંબઈ-૫૬	૨૧૮૦ મનુભાઈ તારાચંદ જૈન રખિયાલ
૨૧૬૬ આશાબેન જાદવજી જૈન સોનગઢ	૨૧૮૧ ફસમુખ કેશવલાલ જૈન રખિયાલ
૨૧૬૭ દિલીપ જયંતિલાલ જૈન કલકૃતા	૨૧૮૨ રતિલાલ ન્યાલચંદ જૈન રખિયાલ
૨૧૬૮ નીલાબેન કાંતિલાલ જૈન અમદાવાદ	૨૧૮૩ વસંત મીઠાલાલ જૈન રખિયાલ
૨૧૬૯ સનત તુલસીદાસ જૈન મુંબઈ-૧૮	૨૧૮૪ ભરત વિજયકાંત જૈન લાઠી
૨૧૭૦ રાજેશકુમાર ફસમુખલાલ જૈન મુંબઈ-૮૨	૨૧૮૫ કિર્તીકુમાર તલકચંદ જૈન પ્રતાપરા
૨૧૭૧ એ ઇલાકુમારી રમણીકલાલ જૈન મુંબઈ-૮૨	૨૧૮૬ વિજય ધીરજલાલ જૈન પ્રતાપરા
૨૧૭૧ બી ફરેનકુમાર રમણીકલાલ જૈન મુંબઈ-૮૨	૨૧૮૭ એ નેમિશ શાંતિલાલ જૈન મુંબઈ-૨૨
૨૧૭૨ નિખિલ છગનલાલ જૈન મુંબઈ-૭૭	૨૧૮૭ બી કેતન શાંતિલાલ જૈન મુંબઈ-૨૨
૨૧૭૩ અરુણાબેન મનસુખલાલ જૈન સોનગઢ	૨૧૮૮ સંજય પ્રહુલચંદ જૈન મુંબઈ-૨૯
૨૧૭૪ એ જિનમતિબેન છોટાલાલ જૈન સોનગઢ	૨૧૮૯ એ ભરત રતીલાલ જૈન ધનસુરા
૨૧૭૪ બી મનહરલાલ છોટાલાલ જૈન સોનગઢ	૨૧૮૯ બી મુકેશ રતીલાલ જૈન ધનસુરા
૨૧૭૫ જ્યોતિબેન મગનલાલ જૈન અમદાવાદ	૨૧૯૦ સી નીપૂણાબેન રતીલાલ જૈન ધનસુરા
૨૧૭૬ એ વિજયકુમાર રમણીકલાલ જૈન વાંકાનેર	૨૧૯૦ સુનીલ એસ. જૈન મુંબઈ-૪
૨૧૭૬ બી કમલાબેન રમણીકલાલ જૈન વાંકાનેર	૨૧૯૧ દિનકરારાય છગનલાલ જૈન મુંબઈ-૬૪
૨૧૭૭ એ પ્રવિષાચંદ્ર નેમચંદ જૈન હિંમતનગર	૨૧૯૨ એ પ્રેમીલાબેન એમ. જૈન અમદાવાદ
૨૧૭૭ બી બીપીનચંદ્ર નેમચંદ જૈન હિંમતનગર	૨૧૯૨ બી અંજનાબેન એમ. જૈન અમદાવાદ
૨૧૭૭ સી રાજેન્દ્ર નેમચંદ જૈન હિંમતનગર	૨૧૯૨ સી નયનાબેન એમ જૈન અમદાવાદ
૨૧૭૭ ડી ઇન્દીરાબેન નેમચંદ જૈન હિંમતનગર	૨૧૯૩ એ રજનીકાંત મનસુખલાલ જૈન વિંધીયા
૨૧૭૭ ઇ કોકિલાબેન નેમચંદ જૈન હિંમતનગર	૨૧૯૩ બી અરુણ મનસુખલાલ જૈન વિંધીયા
૨૧૭૮ એ ચેતનકુમાર સુમનરાય જૈન મુંબઈ-૭૪	૨૧૯૪ ફસમુખ મણીલાલ જૈન મુંબઈ-૪
૨૧૭૮ બી સોનલબેન સુમનરાય જૈન મુંબઈ-૭૪	૨૧૯૫ કેલાશબેન જૈન રખિયાલ

૨૧૯૫ પછી ૪૦ નામ રખિયાલના સભ્યોનાં છે, તે દરેકના પૂરા નામ-સરનામા-ઉમર-અભ્યાસ ને જન્મદિવસ આવ્યા પછી તેમનાં નામો છાપીશું. તથા બીજા સભ્યોનાં નામ પણ ફુવે પછી આપીશું. બંધુઓ, તમારા પત્રનો જવાબ આવતાં વાર લાગે કે સભ્યનંબર મળતાં વાર લાગે તો જરા ધીરજ રાખવા વિનંતિ છે, કેમકે વર્ષ દરમિયાન આત્મધર્મને લગતા ચાર ફાજાર ઉપરાંત પત્રો આવતા હોય છે, ને લેખન-સંપાદન ઉપરાંત તે બધા વિવિધ પ્રકારના પત્રો વાંચીને તેની વ્યવસ્થા એકલા હાથે કરવાની હોય છે.

(સં.)

ગતાંકમાં બબ્બે વ્યક્તિનાં નામ આપેલ, તેઓ એકબીજાના શું સગા થાય ?

(૧) અભયકુમાર અને વારિષેણ: બંને શ્રેણિક રાજાના પુત્રો, માતા જુદી, એટલે બંને સાવકા ભાઈ. અભયકુમારની માતા નંદશ્રી, વારિષેણની માતા ચેલણા.

(૨) ઋષભદેવ અને મરિચીકુમાર: દાદા અને પૌત્ર, મરિચી તે ભરત રાજાનો પુત્ર, અને આગળ જતાં અંતિમ તીર્થકર મહાવીર.

(૩) ચેલણારાણી અને ચંદના સતી: બંને બહેનો, (તેઓ કુલ ૭ બહેનો હતી, તેમાં ત્રિશલાદેવી સૌથી મોટા.)

(૪) ત્રિશલામાતા અને ચંદનબાળા: બંને બહેનો, ત્રિશલા તે મહાવીરની માતા.

(૫) શ્રીકૃષ્ણ અને પ્રદ્યુમ્ન, પિતા અને પુત્ર, પ્રદ્યુમ્ન તે સકિમણીના પુત્ર; તે ગીરનારથી મોક્ષ પામ્યા. ચોથી ટૂંક પર તેમના પગલાં પહાડમાં કોતરેલા છે.

(૬) નેમિનાથ અને સત્યભામા: દીયર અને ભોજાઈ, સત્યભામા તે શ્રીકૃષ્ણની એક રાણી, શ્રીકૃષ્ણ અને નેમિનાથ પીતરાઈભાઈ. શ્રીકૃષ્ણ ઉંમરમાં મોટા.

(૭) બાહુબલી અને બ્રાહ્મી-સુંદરી: તે ભાઈ-બહેનો; શ્રી ઋષભદેવના સંતાનો: બાહુબલી ભાઈ અને સુંદરી બહેન એ બંનેની માતા સુનંદા: અને બ્રાહ્મી-બહેન તથા ભરત વગેરે ૧૦૦ ભાઈઓ-તેમની માતા યશસ્વતી. એટલે બાહુબલી અને સુંદરી તે સગા ભાઈ-બેન; તથા બાહુબલી અને બ્રાહ્મી તે સાવકા ભાઈ-બહેન.

(૮) ગૌતમગણધર અને ઈન્દ્રભૂતિગણધર: બંને એક જ.

(૯) ગૌતમગણધર અને અણ્ણિભૂતિગણધર: બંને ભાઈ, ઈન્દ્રભૂતિ, અણ્ણિભૂતિ, અને વાયુભૂતિ એ ત્રણે ભાઈઓ હતા, ને ત્રણેય મહાવીર ભગવાનના ગણધર થઈને મોક્ષ પામ્યા.

(૧૦) શાંતિનાથ ભગવાન અને ચક્રયુધગણધર: બંને ભાઈ,-વિશ્વસેનરાજાના પુત્રો; માતાઓ જુદી. દશ ભવથી તેઓ સાથે ને સાથે હતા.

* * *

(પાંચ પ્રશ્નોના જવાબ: (૧) ના; સો કોડાકોડી થાય. (૨) એક સમય (૩) સાત (૪) ચાર (૫) અનંત જીવોની વર્ચ્યે માત્ર એકદાણો: એટલે દરેક જીવને એકદાણાનો અનંતમો ભાગ.)

ણમો અરિહતાં ણમો સિદ્ધાં ણમો આઇરિયાં ।
ણમો ઉવજ્ઞાયાં ણમો લોએ સવ્વ સાહૂં ॥

પ્રશ્ના:- પંચપરમેષ્ઠી ભગવંતોના આપણે ગમે તેટલા જપ કરીએ કે ગમે તેટલી ભક્તિ કરીએ, તોપણ તેઓ નથી તો આપણી પાસે આવતા, કે નથી આપણને કાંઈ મદદ કરતા; તોપછી તેમની ભક્તિમાં શો હેતુ છે ?

ઉત્તર:- પ્રથમ તો એ જ આપણા પંચપરમેષ્ઠી ભગવંતોની વીતરાગતા-પૂજ્યતા-મહૃત્તા છે કે તેઓ ભક્તિ વડે નથી તો રીતતા, કે નિંદા વડે નથી ખીજતા.

આમ છતાં આપણે તેમની ભક્તિ કરીએ છીએ; -તેઓ આપણી પાસે આવે કે તેઓ આપણને કંઈ આપે એટલા માટે નહિં, પરંતુ આપણે તેમના જેવા થઈએ એટલા માટે; તેમના જેવા થવાનું આપણને ઈષ્ટ છે એટલા માટે. પંચપરમેષ્ઠીરૂપી પ્રતીક દ્વારા આપણા ઈષ્ટની ઓળખાણ વડે આપણે વીતરાગભાવ પ્રગટ કરીને સ્વયં પરમેષ્ઠીપદમાં ભળી જઈએ. -એ પારમાર્થિક ભક્તિનું પ્રયોજન છે. ને એ પ્રયોજનની સિદ્ધિ પંચપરમેષ્ઠી ભગવંતોની મદદ વગર, સ્વયં આપણે આપણા આત્મામાંથી કરી શકીએ છીએ પૂજ્ય એવા પંચપરમેષ્ઠી ભગવંતોએ પણ એમ જ ઉપદેશ્યું છે કે તું તારા સ્વભાવસન્મુખ થા.

જે ભક્તિ કરવાથી રીજે ને નિંદા કરવાથી ખીજે-એવા રાગી-દ્વેષી જીવોને તો ઈષ્ટદેવ તરીકે કોણ માને? વીતરાગી-જિનદેવ જ આપણા ઈષ્ટદેવ છે કેમકે આપણને વીતરાગતા જ પ્રિય છે...આપણા ભગવંતોએ વીતરાગતા કરી છે ને આપણને પણ વીતરાગ થવાનું શીખવ્યું છે.

નમસ્કાર હો વીતરાગમાર્ગપ્રણોતા તે વીતરાગ ભગવંતોને.

: તૃ : :

આત્મધર્મ

: પોષ : ૨૪૮૫

ધર્માત્માનું સ્વરૂપ-સંચેતન ખ

જે અનાદિથી અત્યંત અપ્રતિબુદ્ધ હતો, ને વિરક્ત શાની ગુરુવડે નિરંતર પરમ અનુગ્રહપૂર્વક શુદ્ધ આત્માનું સ્વરૂપ સમજાવવામાં આવતાં પરમ ઉદ્ઘમવડે સમજીને જે શાની થયો. તે શિષ્ય પોતાના આત્માનો કેવો અનુભવ કરે છે તેનું આ વર્ણન છે; તેમાં તે પવિત્રાત્મા ગુરુના ઉપકારને ભૂલતો નથી. ગુરુ નિરંતર સમજાવે છે એમ કંઈને શિષ્યમાં નિરંતર સમજવાની જે ધગશ અને પાત્રતા છે તે પણ સૂચવ્યા છે.

શ્રી સમયસાર ગા. ૩૮ ઉપર પૂ. ગુરુદેવનું પ્રવચન

કું એક શુદ્ધ સદા અરૂપી શાનદર્શનમય ખરે,
કંઈ અન્ય તે માસું જરી પરમાશુભાગ નથી અરે !

જેવું આત્માનું સ્વરૂપ છે તેવું ગુરુના ઉપદેશથી જાણીને અનુભવ્યું, તે અનુભવ કેવો થયો ? તેનું વર્ણન કરતાં શિષ્ય કહે છે કે-પણેલાં તો અનાદિથી મોહરૂપ અજ્ઞાનથી અત્યંત અપ્રતિબુદ્ધ હતો, તદ્દન અજ્ઞાની હતો.

પછી વિરક્ત ગુરુઓએ પરમકૃપા કરીને મને નિરંતર આત્માનું સ્વરૂપ સમજાવ્યું. જેમણે પોતે આત્માના આનંદનો અનુભવ કર્યો છે...જેઓનો સંસાર શાંત થઈ ગયો છે... જેઓ શાંત થઈને અંતરમાં ઢરી ગયા છે...એવા પરમ વૈરાગી વિરક્ત ગુરુએ મહા અનુગ્રહ કરીને શુદ્ધઆત્મસ્વરૂપ મને વારંવાર સમજાવ્યું. જે સમજવાની મને નિરંતર ધૂન હતી તે જ ગુરુએ સમજાવ્યું.

શ્રીગુરુએ અનુગ્રહ કરીને જેવો મારો સ્વભાવ કહ્યો તેવો જીવીને મેં વારંવાર તે સમજવાનો ઉદ્ઘમ કર્યો...‘અહો હું તો જ્ઞાન છું, આનંદ જ મારો સ્વભાવ છે’ એમ

મારા ગુરુએ મને કહ્યું, તે મેં સર્વ પ્રકારના ઉદ્યમથી અંતર્મથન કરીને નિર્ણય કર્યો...મારો ઉદ્યમ થતાં કાળજિબિંદુ પણ ભેગી જ આવી ગઈ...કર્મા પણ ખસી ગયા...સર્વ પ્રકારના ઉદ્યમથી સાવધાન થઈને હું મારું સ્વરૂપ સમજ્યો. હું મારું શુદ્ધસ્વરૂપ જેવું સમજ્યો તેવું જ સર્વજ્ઞ પરમાત્માએ અને શ્રીગુરુએ મને કહ્યું હતું; આ રીતે દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રોએ શું સ્વરૂપ સમજાવ્યું તેનો પણ યથાર્થ નિર્ણય થયો.

ભેદજ્ઞાન થતાં ઉપયોગે પોતાના આત્માને જ પોતામાં ધારણ કર્યો, એ સિવાય સમસ્ત રાગાદિ અન્ય ભાવોને પોતાથી જુદા જાણીને ભિન્નતા કરી. દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રરૂપે પરિણમેલો તે ઉપયોગ પોતાના આત્માના આનંદબળીચામાં જ કેલિ કરે છે. આત્મા પોતે આનંદનો બળીયો છે, તેમાં ધર્માનો ઉપયોગ રમે છે.

ભેદજ્ઞાન થતાં આત્માનો અનુભવ થયો, એટલે મોહનો નાશ થયો, ને જ્ઞાનપ્રકાશ પ્રગટ થયો. પહેલાં હું અજ્ઞાની હતો ને હવે હું જ્ઞાની થયો—એમ બંને દશામાં સંંગ ધ્યુવતા રહી; આ રીતે ઉત્પાદ-વ્યાધ્યુવ સમાઈ જાય છે.

ભેદજ્ઞાન થયું ત્યારે જીવને ભાન થયું કે—અરે, અજ્ઞાનથી મોહિત હતો તે દશા તો ઉન્મત જેવી હતી, ઉન્મતાની માફક જડરૂપે (શરીરરૂપે) પોતાને માનતો; પણ વિરક્ત નિર્માહી આત્મજ્ઞ ગુરુઓએ મને નિરંતર મારું સ્વરૂપ સમજાવીને ભેદજ્ઞાન કરાવ્યું.

અહીં ‘ગુરુએ નિરંતર સમજાવ્યું’ એમ કહ્યું તેમાં ખરેખર તો એવો આશય છે કે શ્રી ગુરુએ જેવું પરભાવથી ભિન્ન એકરૂપ આત્મસ્વરૂપ ચૈતન્યચિકિથી બતાવ્યું તેવું બરાબર લક્ષમાં લઈને, બીજેથી રૂચિ હઠાવીને શિષ્યે પોતે નિરંતર અંતર્મુખ અભ્યાસ કરીને અનુભવ કર્યો; ગુરુએ જેવો કલ્પો તેવો આત્મા નિરંતર અભ્યાસ વડે અનુભવમાં લીધો, ત્યાં ઉપકારબુદ્ધિથી તે શિષ્ય કહે છે કે અહો ! મારા ગુરુએ મારા ઉપર મહાન પ્રસન્નતા કરીને મને નિરંતર મારો આત્મા સમજાવ્યો. ગુરુ નિરંતર એના હદ્યમાં વસે છે એટલે ગુરુ નિરંતર તેને સમજાવી જ રહ્યા છે. ‘નિરંતર સમજાવવાનું’ કહીને શિષ્યમાં નિરંતર સમજવાની ઉગ ધગશ કેવી છે તે બતાવ્યું છે. વચ્ચે ભંગ પડ્યા વગર નિરંતર અનુભવ માટે ઉદ્યમ કરે છે—એવી શિષ્યની તૈયારી છે ત્યાં નિમિત્ત તરીકે શ્રી ગુરુ પણ નિરંતર જ સમજવે છે એમ કહ્યું. ઉપદેશની ભાષા ભલે નિરંતર ન હોય, પણ તે ઉપદેશમાં જે ભાવ બતાવ્યો—જે શુદ્ધાત્મા બતાવ્યો, તે શિષ્યના અંતરમાં નિરંતર વર્તે છે એટલે તેને તો નિરંતર ગુરુ સમજાવી જ રહ્યા છે. આહા ! જુઓ, આ આત્મઅનુભવને માટે શિષ્યનો ઉમંગ ! ને શિષ્યની તૈયારી ! ‘નિરંતર’ કહીને શિષ્યની

ઉગ્ર પાત્રતા સૂચવી છે. અને સાથે ગુરુનો ઉપકાર બતાવવા માટે ‘ગુરુએ જ નિરંતર સમજાવ્યું’ એમ કહ્યું છે. આ રીતે અલૌકિક સંધિ છે; ઉપાદાન-નિમિત્તનો સુમેળ છે. નિરંતર ઉદ્ઘમ કરીને એટલે મોટો પ્રયત્ન કરીને શુદ્ધાત્મા સમજવા માટે ઉપાદાન જાગ્યું ત્યાં તે સમજાવનારું નિમિત્ત પણ નિરંતર છે, અણો, આવા શુદ્ધાત્માના અનુભવનો આ અવસર છે... અનુભવની સોનેરી ઘડી છે.

આત્માનો અનુભવ કરનાર ધર્મી કહે છે કે જેમ પોતાની મૂર્ખીમાં રાખેલું સોનું ભૂલી ગયો હોય ને ફરી યાદ કરે, તેમ મારા પરમેશ્વરસ્વરૂપ આત્માને હું ભૂલી ગયો હતો તેનું હવે મને ભાન થયું; મારામાં જ મારા પરમેશ્વરાત્માને મેં હેઠ્યો... અનાદિથી મારા આવા આત્માને હું ભૂલી ગયો હતો, મને કોઈ બીજાએ ભૂલાવ્યો ન હતો, પણ મારા અજ્ઞાનને લીધે હું જ ભૂલી ગયો હતો; મારા આત્માનો મહિમા ચૂકીને હું સંયોગનો મહિમા કરતો, તેથી હું મારા આત્માને ભૂલી ગયો હતો, પણ શ્રીગુરુના અનુગ્રહપૂર્વક ઉપદેશથી સર્વ પ્રકારના ઉદ્ઘમવડે મને મારા પરમેશ્વર આત્માનું ભાન થયું. શ્રીગુરુએ જેવો આત્મા કહ્યો હતો તેવો હવે મેં જાણ્યો.

એ પ્રમાણે જ્ઞાનસ્વરૂપ પરમેશ્વર આત્માને જાણીને, તેની શ્રદ્ધા કરીને તથા તેનું આચરણ કરીને હું સમ્યક્ પ્રકારે એક આત્મારામ થયો. આત્માના અનુભવથી તૂસ આત્મારામ થયો. હવે હું મારા આત્માને કેવો અનુભવું છું?

‘હું એક શુદ્ધ સદા અરૂપી જ્ઞાનદર્શનમય ખરે.

કંઈ અન્ય તે મારું જરી પરમાણુમાત્ર નથી અરે !’

—સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રકૃપે પરિણમેલો હું મારા આત્માને આવો અનુભવું છું. એક આત્મા જ મારો આરામ છે. એક આત્મા જ મારા આનંદનું ધામ છે... આત્માના શ્રદ્ધા-જ્ઞાન-આચરણ કરીને હું સમ્યક્ પ્રકારે આત્મારામ થયો છું... હવે જ હું ખરેખરો આત્મા થયો છું... મારા આત્માને હવે હું એવો અનુભવું છું કે-

‘હું મારા જ અનુભવથી પ્રત્યક્ષ જણાઉં એવો ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિ આત્મા છું. રાગથી ઇન્દ્રિયોથી મારું સ્વસંવેદન થતું નથી. ચૈતન્યમાત્ર સ્વસંવેદનથી જ હું પ્રત્યક્ષ થાઉં છું. મારા મતિશ્રુતજ્ઞાનને અંતરમાં એકાગ્ર કરીને હું મારું સ્વસંવેદન પ્રત્યક્ષ કરું છું.

મારા મતિશ્રુતજ્ઞાનને ઇન્દ્રિયોથી ને રાગથી લિન્ન કરીને સ્વસંવેદન પ્રત્યક્ષવડે હું મારો અનુભવ કરું છું. આ રીતે સ્વસંવેદન પ્રત્યક્ષમાં આવતો હું છું. અંતર્મુખ અનુ-

ભવથી જે પ્રત્યક્ષ થયો તે જ હું છું. મારા સ્વસંવેદનમાં બીજું બધું બહાર રહી જાય છે તે હું નથી, સ્વસંવેદનમાં ચૈતન્યમાત્ર આત્મા પ્રત્યક્ષ થયો તે જ હું છું.

‘હું એક છું’-ચિન્માત્ર આકારને લીધે હું સમસ્ત કમરૂપ તથા અકમરૂપ પ્રવર્તતા વ્યાવહારિક ભાવોથી ભેદરૂપ થતો નથી, માટે હું એક છું. શાનની જ અખંડમૂર્તિ હું એક છું. પર્યાયમાં મનુષ્ય-દેવ વગેરે ભાવો કમરૂપ હો, જોગ-લેશ્યા-મતિશ્રુત વગેરે શાનો અકમે એક સાથે હો, પણ તે ભેદરૂપ વ્યવહારભાવો વડે હું ભેદાઈ જતો નથી, હું તો ચિન્માત્ર એકાકાર જ રહું છું-મારા અનુભવમાં તો શાયક એકાકાર સ્વભાવ જ આવે છે-માટે હું એક છું. મારા આત્માને હું એકપણે જ અનુભવું છું...ખંડખંડ ભેદરૂપ નથી અનુભવતો. પર્યાયને ચૈતન્યમાં લીન કરીને ચૈતન્યમાત્ર જ આત્માને અનુભવું છું. આત્માને રાગાદિવાળો નથી અનુભવતો, ચૈતન્યમાત્ર એકાકાર શાયકભાવરૂપ જ આત્માને અનુભવું છું.....મારા આત્માને શાયકસ્વરૂપે જ દેખું છું.

‘હું શુદ્ધ છું’-નરનારકાદિ જીવના વિશેષો, તેમજ અજીવ, પુણ્ય, પાપ, આસવ, સંવર, નિર્જરા ને મોકસ્વરૂપ જે વ્યવહાર નવતત્ત્વો છે તેમનાથી અત્યંત જીદો ટંકોટીજી એક શાયકસ્વભાવરૂપ ભાવ છું, તેથી હું શુદ્ધ છું. નવે તત્ત્વોના વિકલ્પોથી હું પાર છું...પર્યાયમાં હું શુદ્ધ જીનસ્વભાવસ્વરૂપે પરિષાખ્યો છું, માટે હું શુદ્ધ છું. શુદ્ધ શાયકભાવમાત્ર મારા આત્માને હું શુદ્ધપણે અનુભવું છું. નવ તત્ત્વના ભેદ તરફ હું નથી વળતો-તેના વિકલ્પોને નથી અનુભવતો, પણ શાયકસ્વભાવ તરફ વળીને, નવતત્ત્વના વિકલ્પો રહિત થઈને, હું મારા આત્માને શુદ્ધપણે અનુભવું છું. નવે તત્ત્વોના રાગમિશ્રિત વિકલ્પોથી હું અત્યંત જીદો થઈ ગયો છું, નિર્વિકલ્પ થઈને અંતરમાં આનંદસ્વરૂપ આત્માને એકને જ હું અનુભવું છું માટે હું શુદ્ધ છું. મારા વેદનમાં શુદ્ધઆત્મા જ છે.

હું દર્શન-જીનમય છું-હું ચિન્માત્ર હોવાથી સામાન્ય-વિશેષ ઉપયોગાસ્કપણાને ઉલ્લંઘતો નથી તેથી દર્શન-જીનમય છું. હું મારા આત્માને દર્શન-જીન-ઉપયોગરૂપ જ અનુભવું છું.

હું સદાય અરૂપી છું-સ્પર્શ-રસ-ગંધ-વર્ણ જેનું નિમિત્ત છે એવા જીનરૂપે પરિષાખ્યો હોવા છતાં પણ તે સ્પર્શાદિ રૂપી-પદાર્થોરૂપે હું પરિષાખ્યો નથી માટે હું સદા અરૂપી છું. રૂપી પદાર્થોને જીણતાં છતાં હું રૂપી સાથે તન્મય થતો નથી, હું તો જીન સાથે જ તન્મય છું માટે હું અરૂપી છું. રૂપી પદાર્થો મારાપણે મને નથી અનુભવાતા, માટે હું અરૂપી છું.

: ૩૬ :

આત્મધર્મ

: પોષ : ૨૪૮૫

-આમ સર્વથી જુદા, એક, શુદ્ધ, જ્ઞાનદર્શનમય, સદા અરૂપી આત્માને હું અનુભવું છું. અને આવા મારા સ્વરૂપને અનુભવતો હું પ્રતાપવંત વર્તું છું.

સ્વસંવેદનપ્રત્યક્ષ આત્માના અનુભવથી પ્રતાપવંત વર્તતા એવા મને, મારાથી બાબુ વર્તતા સમસ્ત પદાર્થોમાં કોઈ પણ પરદ્રવ્ય પરમાશુમાત્ર પણ મારાપણે ભાસતું નથી. મારાથી બહાર જીવ અને અજીવ, સિદ્ધ અને સાધક એવા અનંત પરદ્રવ્યો પોતપોતાની સ્વરૂપસંપદા સહિત વર્તે છે તો પણ સ્વસંવેદનથી પ્રતાપવંત વર્તતા એવા મને તે કોઈ પરદ્રવ્ય જરાય મારાપણે ભાસતું નથી; માસું શુદ્ધ તત્ત્વ પરિપૂર્ણ છે તે જ મને મારાપણે અનુભવાય છે, મારી પૂર્ણતામાં પરદ્રવ્યનો એક રજકણમાત્ર મને મારાપણે ભાસતો નથી કે જે મારી સાથે (ભાવકપણે કે શૈયપણે) એક થઈને મોહ ઉત્પન્ન કરે. જિનરસથી જ સમસ્ત મોહને ઉખેડી નાખ્યો છે; નિજરસથી જ સમસ્ત મોહને ઉખેડી નાંખીને-ફરી તેનો અંકૂર ન ઉપજે એ રીતે તેનો નાશ કરીને મને મહાન જ્ઞાનપ્રકાશ પ્રગટ થયો છે. મારા આત્મામાંથી મોહનો નાશ થયો છે ને અપૂર્વ સમ્યગજ્ઞાનપ્રકાશ ખીલી ગયો છે એમ હું મારા સ્વસંવેદનથી નિઃંકૃપણે જાણું છું. મારા આત્મામાં શાંતરસ ઉલ્લસી રહ્યો છે...અનંત ભવ હોવાની શંકા નિર્મૂળ થઈ ગઈ છે ને ચૈતન્યના આનંદના અનુભવ સહિત મહાન જ્ઞાનપ્રકાશ પ્રગટી ગયો છે.

આ રીતે, શ્રીગુરુવડે પરમ અનુગ્રહપૂર્વક શુદ્ધઆત્માનું સ્વરૂપ સમજાવવામાં આવતાં, નિરંતર ઉધ્યમવડે સમજને શિષ્યે પોતાના આત્માનો આવો અનુભવ કર્યો. તેનું વર્ણન કર્યું.

ભાઈ ! આ તો સર્વજ્ઞનો નિર્ગથ માર્ગ
છે. જો તું સ્વાનુભવ વડે મિથ્યાત્વની ગાંઠ ન
તોડ તો નિર્ગથ માર્ગમાં કદ રીતે આવ્યો ?
જન્મ-મરણની ગાંઠને જો ન તોડી તો નિર્ગથ
માર્ગમાં જન્મીને તે શું કર્યું ? ભાઈ, આવો
અવસર મળ્યો તો એવો ઉધ્યમ કર કે જેથી
આ જન્મ-મરણની ગાંઠ તૂટે ને અલ્પકાળમાં
મુક્તિ થાય ?

ભાવનગરમાં...ભાવમંગલ

જ્ઞાન છે તે મનને આનંદરૂપ કરતું પ્રગટ થાય છે

(મહા સુદુર પાંચમના રોજ શ્રી જિનમંદિરના શિલાન્યાસ પ્રસંગે ગુરુદેવ ભાવનગર પદ્ધાર્યા તે પ્રસંગના મંગલ પ્રવચનમાંથી. (સમયસાર કળશ ઉત્ત)

“નમઃ સમયસારાય” એવા મંગલપૂર્વક જીવનની નથી આવ્યા. સ્વભાવમાં જ્ઞાન ને ગુરુદેવે કહ્યું કે આ દેખથી બિન્ન આત્મા પોતે આનંદસ્વરૂપ છે. જીવ અને અજીવની બિન્નતાને જાણતું જ્ઞાન, તે આત્માને આનંદરૂપ કરતું પ્રગટ થાય છે. બેદજ્ઞાન થતાંવેંત જીવ આહ્લાદિત થાય છે.

ભાઈ, અનાદિનું તારું તત્ત્વ દેખથી બિન્ન આનંદસ્વરૂપ છે. આવા આત્માનું જ્ઞાન તે જ સાચું જ્ઞાન કહેવાય છે. જ્ઞાનની સંપદાવાળો આત્મા છે, તેણે પોતાના સ્વરૂપનું જ્ઞાન કદ્દી નથી કર્યું. શ્રીમદ્દ્રાજયંક પણ કહે છે કે—

‘જે સ્વરૂપ સમજ્યા વિના પામ્યો દુખ અનંત, સમજાવ્યું તે પદ નમું શ્રી સદગુરુ ભગવંત...રે ગુણવંતા જ્ઞાની...અમૃત વરસ્યા છે પંચમકાળમાં.

ભાઈ, આ મનુષ્યજીવન તો જ્ઞાનમાં પૂરું થઈ જતું દેખાય છે. આ દેહનાં રજકણો તો રેતીની જેમ રખડ્યો. દેહ તો પુદ્ગલની રચના છે; ને આત્મા તો જ્ઞાનઆનંદસ્વરૂપ છે. એવા આત્માને જાણતાં આનંદરૂપ અમૃત વરસે છે, તે મંગલ છે. આત્માના આનંદનો સ્વાદ જેમાં ન આવે તેને ભગવાન ધર્મ કહેતા નથી. ધર્મનો પંથ આ છે કે જ્ઞાનમૂર્તિ આત્માને સ્પર્શ કરીને પુષ્ય-પાપથી બિન્ન જ્ઞાનસ્વરૂપના અનુભવવડે આનંદ થાય.

સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરે પૂર્ણ જ્ઞાન ને આનંદ પ્રગટ કર્યા, તેઓ કહે છે કે આવા જ્ઞાન ને આનંદ આત્માના સ્વભાવમાં છે તે જ પ્રગટયા છે,

જ્ઞાનથી નથી આવ્યા. સ્વભાવમાં જ્ઞાન ને આનંદ ભરેલા જ છે. જેમ ગોળ ગળપણ વગરનો હોય નહિં. અહિન ઉષ્ણતા વગરનો હોય નહિં. અઝીણ કડવાશ વગરનું ન હોય. એમ દરેક વસ્તુમાં પોતપોતાનો સ્વભાવ હોય છે; તેમ આત્મા પણ પોતાના જ્ઞાન આનંદ સ્વભાવથી ભરપૂર છે. આવા આત્માનું જ્ઞાન એવી પ્રતીતિ ઉપજાવે છે કે દેહ અને રાગ મારાથી બિન્ન છે; આવી પ્રતીતિ આનંદ સહિત પ્રગટે છે.

આત્માનો આવો અશરીરી ચિદાનંદ સ્વભાવ, તેને ભૂલીને સંસારમાં ચાર ગતિનાં શરીરો ધારણ કરવા એ તો શરમ છે. આત્મામાં આનંદ છે તેને બદલે દેહમાં ને રાગમાં આનંદને શોધે છે, એ અવિવેક છે. રાગને કે શરીરને તો કાંઈ ખબર નથી, કે પોતે કોણ છે? જીવના જ્ઞાનમાં જ એ જાણવાની તાકાત છે; જ્યારે તે અમે જાણો છે કે હું તો ચૈતન્ય હું, મારો સ્વાંગ તો જ્ઞાનરૂપ છે, રાગાદિ તે મારો ખરો સ્વાંગ નથી, ને દેહ તે પણ મારો સ્વાંગ નથી, તે જડનો સ્વાંગ છે, આમ બંનેની બિન્નતા જાણતું જ્ઞાન પોતે આનંદરસ સહિત પ્રગટે છે.—આવું આત્મજ્ઞાન કરવું તે અપૂર્વ ‘ભાવ-મંગલ’ છે.

જૈન બાળપોથી મંગાવો.....શીખો.....ને પરીક્ષા આપો

વંદન અમારાં પ્રભુજી તમને.....
વંદન અમારાં ગુરુજી તમને.....
વંદન અમારાં સિદ્ધ પ્રભુને.....
વંદન અમારાં અરિહંત દેવને.....
વંદન અમારાં સૌ મુનિરાજને.....
વંદન અમારાં ધર્મ-શાસ્ત્રોને.....
વંદન અમારાં બધા જ્ઞાનીને.....
વંદન અમારાં ચૈતન્ય દેવને.....
વંદન અમારાં આત્મસ્વભાવને.....
વંદન અમારાં આત્મ-
ભગવાનને.....

(ગતાંકમાં જૈનબાળપોથીના ૭ પાઠમાંથી ૩૦ પ્રક્ષો આપ્યા છતા, તે તમે શીખ્યા દ્વારા, બીજા પ્રક્ષો અહીં આપ્યાં છે, તે પણ શીખજો...ને પછી પરીક્ષામાં ભાગ લેજો. જૈનબાળપોથી તમારી પાસે ન હોય તો તા. ૩૧ જાન્યુઆરી સુધીમાં લખવાથી તમને ભેટ મોકલીશું. પરીક્ષાનું પેપર વૈશાખ માસમાં આપીશું...ત્યાંસુધીમાં બરાબર શીખી લ્યો ને ૧૦૦ માર્ક મેળવો.....)

(૩૧) ધર્મ શેમાં થાય ?	(૪૨) આપણા ગુરુ કોણ છે ?
(૩૨) ધર્મ શેનાથી થાય ? - શરીરથી કે શાનથી ?	(૪૩) ગુરુના પાઠમાં એક આચાર્યનું નામ લખ્યું છે, તે કોણ ?
(૩૩) ધર્મ એટલે શું ?	(૪૪) એક મોટા શાસ્ત્રનું નામ લખો.
(૩૪) ભગવાન થવું હોય તો શું કરવું ?	(૪૫) શાસ્ત્ર આપણને શું સમજાવે છે ?
(૩૫) ભગવાનને શું હોય ? ને શું ન હોય ?	(૪૬) વાન શાસ્ત્રમાં હોય કે છીમાં ?
(૩૬) ભગવાન કાંઈ ખાય ?	(૪૭) તમે કદી સમયસારશાસ્ત્ર શાથમાં લઇને જોયું છે
(૩૭) અરિહંત અને સિદ્ધમાં શું ફેર ?	(૪૮) શાસ્ત્ર કોને કહેવાય ? ને કુશાસ્ત્ર કોને કહેવાય ?
(૩૮) મબ્દીવીરભગવાન અત્યારે સિદ્ધ છે કે અરિહંત ?	(૪૯) સમયસાર શાસ્ત્ર કોણે રચ્યું છે ?
(૩૯) અત્યારે અરિહંત હોય તે ભગવાનનું નામ શું ?	(૫૦) એક માતા બાળકને માટે કેવું બાલરકું ગાય છે ?
(૪૦) 'નમસ્કારમંત્ર' લખો (શુદ્ધ અને સુંદર અક્ષરમાં)	(૫૧) આપણી ધાર્મિક માતા કોણ ?
(૪૧) જંગલમાં ધ્યાનમાં કોણ બેંકું છે ?	(૫૨) સાચી શ્રદ્ધાને શું કહેવાય ?
	(૫૩) સમ્યગ્દર્શન થાય તેને શું મળે ?

: પોષ : ૨૪૮૫

આત્મધર્મ

: ૩૮ :

- (૫૪) ધર્મનું મૂળ શું છે ?
 (૫૫) જીવ સંસારમાં કેમ રહ્યા હો ?
 (૫૬) સૌથી પહેલો ધર્મ કર્યો ?
 (૫૭) સૌથી મોટું પાપ શું ?
 (૫૮) સમ્યગ્જ્ઞાન એટલે શું ?
 (૫૯) સમ્યગ્જ્ઞાનથી પોતાનો આત્મા કેવો સમજાય ?
 (૬૦) જેને સાચું ચારિત્ર હોય તેને શું કહેવાય ?

- (૬૧) કઈ ગ્રાણ વસ્તુ ભેગી કરવાથી મોક્ષમાર્ગ થાય છે ?
 (૬૨) આત્માને ઓળખે નછી, પણ ચારિત્ર પાણે તો મોક્ષ થાય ?
 (૬૩) સાચું ચારિત્ર ને મુનિદશા કોને હોઈ શકે ?
 (૬૪) જૈન કોને કહેવાય ?

(આ પ્રશ્નોના જવાબ પાઠ ૮ થી ૧૫ સુધીમાં મળશે.)

વાંચકો સાથે વાતચીત અને તત્ત્વવર્ચા

માટુંગા (મુંબઈથી) થી કોલેજના અભ્યાસી ગીતાબેન તથા જ્યેશભાઈ લખે છે કે ‘અમને ભાઈ-બહેનને આત્મધર્મના સવાલ-જવાબમાં ખૂબ રસ પડે છે. સ્વાધ્યાય મંદિર જવું આત્મધર્મ વાંચવું તે તો અમારું હંમેશાનું કાર્ય છે. બાલવિભાગમાં જોડાયા પછી અમારા જીવનમાં ઘણું પરિવર્તન થઈ ગયું છે. મનોવતીની દર્શનકથા વાંચ્યા પછી અમને પણ તેના જેવી પ્રતિજ્ઞા લઈને અમારું જીવન ધન્ય કરવાની આશા જાગી છે.

પ્રશ્ન:- વર્તમાનકાળમાં સર્વ પ્રથમ મોક્ષ જનાર કોણ ? (જ્યશ્રીબેન-રાંચી)

ઉત્તર:- અનંતવીર્યસ્વામી (-ભરતચક્રવર્તીના એક ભાઈ.) તેમણે આ અવસર્પિણી કાળમાં ભરતક્ષેત્રમાં મોક્ષના દરવાજા ખોલ્યા. (જુઓ, “ભગવાન ઋષભદેવ”પાનું ૧૫૮)

ધાટકોપરમાં જિનમંદિરના શિલાન્યાસ પ્રસંગે ત્યાંની ઉત્સાહી ડિ. જૈન ભજનમંડળીએ પ્રસંગને લગતા ભજનો ગાયેતા, તે બાલવિભાગના સત્ય શ્રી રમેશભાઈએ મોકલ્યા છે; તેમાંથી એક ગીત અહીં આપ્યું છે:-

જિનાલય રૂડા બંધાશે... (ખમા મારા... એ રાગ)

એ...આજ દિવસ અનુપમ ઊજ્યો ને ધન્ય ધરતી આકાશ નાનું ગામ પવિત્ર બન્યું, મુરત મંદિરના થાય. ધન્ય ધન્ય ધાટકોપર ગામ, જિનાલય રૂડા બંધાશે, ધન્ય ધન્ય ધરતી આકાશ, મંદિર રૂડા રચાશે.

પુન્ય અમારા આજ ફળ્યા રે,

સમ્યસારનો સાર બતાવી,

મહાભાગ્યે અવસર આવ્યા. જિના૦.....
નેમીનાથ પ્રભુજી અહીંચા બિરાજશે,

અસાર બતાવ્યો સંસાર. જિના૦.....

ભક્તોના થાશે ઉદ્ધાર. જિના૦.....

સોનગઢને ચાત્રા ધામ બનાવ્યું,

આવી આત્મની વાતુ જાણી લઈએ,

બોલો ભક્તો જ્ય જ્ય કાર. જિના૦.....

જાણીયે સમય કેરો સાર. જિના૦.....

દેવોના વૃદ્ધો પુષ્પ વૃદ્ધી કરતાં,

કંડાન ગુરાએ ધર્મધ્યજ ફરકાવી,

“કમલ” હૈયું પુલકીત થાય. જિના૦.....

ખોલ્યા છે મોક્ષ કેરા માર્ગ જિના૦.....

* ઉમરાળાના પ્રકાશ એમ. જૈન (સભ્ય નં ૨૮૮) મુંબઈથી લખે છે કે—ગુરુદેવ અમારા ગામના છે તેથી અમે ગૌરવ અનુભવીએ છીએ અમે આખું આત્મધર્મ સારી રીતે વાંચીએ છીએ, ને જ્ઞાન મેળવીએ છીએ. તેમાં જે પુનરાવર્તનરૂપ પરીક્ષા વિભાગ શરૂ કર્યો તે ઘણું જ સારું કર્યું છે, તેથી અમારો રસ વધ્યો છે, ને આ યોજના બદલ ખૂબ જ ધન્યવાદ ! અમારી ભાવના છે કે આત્મધર્મ મહિનામાં એક વખત આવે છે તેને બદલે બે વખત આવે. (ભાઈશ્રી, હજરો જિજ્ઞાસુઓ પણ તમારા જેવી જ ભાવના ધરાવે છે.)

* અમદાવાદ બાલવિભાગના પ્રતિનિધિ લખે છે કે—આત્મધર્મ અને તેમાં પુનરાવર્તન રૂપ પરીક્ષાનો વિભાગ ઘરેઘરે નાના મોટાની વચ્ચે તત્ત્વચર્ચાનું સુંદર વાતાવરણ જમાવે છે... આવી પ્રવૃત્તિનો વિકાસ થાય તેમ સૌ ઈચ્છે છે.

અમેરિકામાંથી કોઈ જીવો મોક્ષ પામ્યા હશે ? હા, અનંતા જીવો ત્યાંથી મોક્ષ પામ્યા છે. રશીયામાંથી ? —હા, ત્યાંથી પણ અનંતા.

આખોય અઢીદ્વીપ તે સિદ્ધક્ષેત્ર છે, ને તેમાં દરેક સ્થાનેથી અનંતા જીવો મોક્ષ પામ્યા છે. ભારત અમેરિકા કે વિદેશક્ષેત્ર વગેરે બધા દેશોનો સમાવેશ અઢીદ્વીપમાં થાય છે. એટલે માત્ર ભારત નહિં, અમેરિકા ને આફ્રિકા, યુરોપ વગેરે પણ સિદ્ધભૂમિ છે. ત્યાંથી પણ અનંતા જીવો સિદ્ધપદને પામ્યા છે.

* બગદાશા (તળાજા) થી સત્યદેવભાઈનો પત્ર છે, સાથે ગુરુદેવ પ્રત્યે અંજલિ તેમજ દોષા વગેરે પણ લખી મોકલ્યા છે. તેઓ રહ વર્ષના યુવાન, હરિજન-વણકર જ્ઞાતિના બ્રાહ્મણ છે; સોનગઢ આવી ગુરુદેવની વાડી સાંભળીને તેમને થયું કે આવા જૈનધર્મ સિવાય ક્યાંય ઉદ્ધાર નથી...અહો, ગુરુદેવ તો બતાવે છે કે ‘હું જિનવરનો સન્તાન છું.’ તેમની સાથે બીજા ત્રીસેક મિત્રો (જેમાં હરિજનો ને કોળી ભાઈઓ પણ છે—તેઓ) ભજનમંડળી નિમિત્તે ભેગા મળીને જૈનધર્મના અભ્યાસનો પ્રયાસ કરે છે. ઉત્તમ જૈનસંસ્કારો પામીને તેઓ જીવનને ઉજ્જવળ કરે એમ ઈચ્છીએ છીએ. તેમના લખાણનો યોગ્યભાગ ‘ઉપકાર-અંજલિ’ માં લઈશું.

* અમેરિકાથી શ્રી લીલાબેન શાહ તરફથી ગુરુદેવપ્રત્યેની ભક્તિભીની ઉપકાર-અંજલિ આવી ગઈ છે. પરદેશમાં વસતા બધાય ભક્તો જરૂર અંજલિ લખી મોકલે...અને, હે ભારતના ભક્તો ! તમે હવે ક્યારે જાગશો ?

* દેહ અને આત્મા તદ્દન ભિન્ન છે, તે આ દુનિયાસમક્ષ બતાવી ગુરુદેવે જ્ઞાનનો મોટો મહાસાગર આપણી સમક્ષ રજી કરેલ છે. આવા આત્માની ઓળખાણ કરી કરી બીજી માતાને પેટ અવતાર ધારણ ન કરવો

પડે-એવી ભાવના ભાવીએ છીએ. (-રાજેન્દ્ર જૈન કલકૃતા સ. નં. ૧૧૮)

* બાલમિત્રોને ધન્યવાદ આપતાં જોરાવરનગરથી રજનીકાન્ત જૈન લખે છે કે બાલમિત્રો તમે ઘણું જ સરસ લખો છો તેથી મને અને મારા મિત્રોને વાંચીને ખૂબ આનંદ થાય છે. અને દુનિયામાં આત્મધર્મ તથા જૈનશાસન ગુજરતું થાય તેવી ભાવના ભાવું છું.

* કલ્યાનાબેન જૈન લાટી: પ્રભુના દર્શન કર્યા વગર તમે દૂધ પણ પીતા નથી,-તે માટે ધન્યવાદ!

* ભરત જૈન (લાટી) લખે છે: કે આત્મધર્મ આવતાંવેત પ્રશ્નોનો ઉત્તર શોધવામાં લાગી જઈએ છીએ. આત્મધર્મ માટે ખૂબ રાહ જોઈએ છીએ. મહિનો પૂરો થતાં ઘણીવાર લાગે છે, તેથી જો પાક્ષિક આવે તો સારું.

* આકોલાના ભાઈ-બેનો લખે છે કે : જૈનબાળપોથીનો અભ્યાસ કરાવીને પરીક્ષા લેવાનો આપનો આ કાર્યક્રમ બહુ ઉત્તમ અને આદર્શ ભાવના જગાડનાર છે. અમારા જેવા હજારો બાળકોને ઘરે બેઠા ઉત્તમ અભ્યાસની તક પ્રાપ્ત થઈ છે. (બીજા પણ અનેક બાળકોના આવા ઉત્સાહ ભર્યા પત્રો આવ્યા છે.)

* મોશી (આંકિકા) થી રણમલભાઈ ‘આત્મવૈભવ’ વાંચીને લખે છે કે ગુરુસ્થેવ પાસે જ્ઞાનનું ખજાનનું ભરેલું છે, તે ખોલીને ખૂબ ઉપકાર કરી રહ્યા છે. અધ્યાત્મરસનું પાન કરાવીને ગુરુસ્થેવ આનંદ કરાવે છે.

* પુનરાવર્તનરૂપ પરીક્ષામાં કેટલાય જિજ્ઞાસુઓ હોંશથી ભાગ લઈ રહ્યા છે, ને આ વિભાગ માટે હાર્ડિક પ્રસન્નતા વ્યક્ત કરી છે. સ્થળસંકોચને કારણે બધાના પત્રો અહીં આપેલ નથી.

* “અહાહા, જ્ઞાનીઓએ શું આત્માનું વર્ણન કર્યું છે!-અને જાતે અનુભવ્યો છે. કેવો છે તે આત્મા? સહજ સ્વભાવ સહજ આનંદી, અને એની ૪૭ શક્તિઓની છોળો જ્ઞાનમાં ઊડે તેવી છે. અહા! આત્માના એકેક ગુણની શી વાત લખવી! પૂ. ગુરુસ્થેવે પંચમકાળમાં મેહુલા વરસાવ્યા છે. તારી આત્મલક્ષ્મીના આત્મવૈભવના ગાણાં ગવાય છે, ત્યારે નહિ સહજ તો પછી કયારે સમજુશ?

-સ્વ. જયંતિલાલ જગજીવન (સુરેન્દ્રનગર) ના પત્રમાંથી.

* ‘અમે અમદાવાદી અલબેલા’ ના ધાર્મિક ગીત સાથે સ. નં. ૧૦૦ લખે છે કે “અમારા સ્નેહી સમાન આત્મધર્મ મળ્યું. આ વખતનું આત્મધર્મ ઘણું રસપ્રદ લાગ્યું અને તેમાં પરીક્ષાની યોજના બહુ ગમી.” (અંજલિના રંગબેરંગી બધા લખાણો મળ્યા છે.)

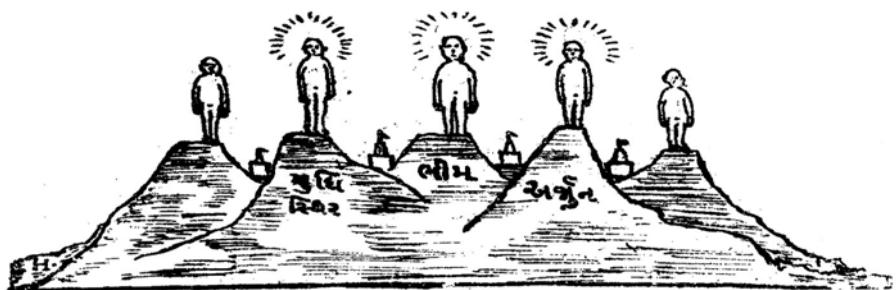
* શું પરજીવની દ્યાનો ભાવ તે મિથ્યાત્વ છે? -ના. તો શું પરજીવની દ્યાનો ભાવ તે ધર્મ છે? જ ના! -જયજિનેન્દ્ર

યાદ આવે છે પાંડવભગવંતોની ધીરતા

હમણાં માગસર વદ ૧૪ ના રોજ પાલીતાણા શત્રુંજ્ય-તળોટીમાં બંધાતા શે. જિનાલયના બાંધકામમાં અકસ્માત થતાં સેંકડો માણસો ઘવાયા, કેટલાક માણસો, બાળકો-યુવાનો-વૃદ્ધો મરણ પામ્યા; સૌરાષ્ટ્રમાં ને દેશભરમાં હજારો-લાખો લોકોમાં કરુણા-હાણાકાર છવાયો...લોકોએ પોતાથી બનતી સેવાઓ કરી, આશાસન આપ્યાં. આર્ય માણસોને કરુણા આવે ને વૈરાગ્ય જાગે એવી કરુણા ઘટના બની ગઈ.

આના કરતાંય ઘણાય ગંભીર બનાવો ક્યાંક ધરતીંપથી, તો ક્યાંક પૂર હોનારતથી તાજેતરમાં જ બન્યા હતા, ને દુનિયામાં સદાય એવા પ્રસંગો બન્યા કરે છે; કેમકે સંયોગો તો ક્ષણભંગુર જ છે. અને એવા ક્ષણભંગુરતાના પ્રસંગો બનતાં લોકોમાં તત્કાળપૂરતી લાગણીનાં પૂર ઉભરાય છે, ને થોડાદિવસમાં પાછા શમી જાય છે. પાલીતાણા-હોનારતમાં ઊભરાયેલા કરુણા-લાગણીનાં પૂર પણ અત્યારે શમી ગયા. ક્ષણિક કરુણા કે આધાતની લાગણીથી આગળ વધીને વિચારણા ભાગ્યે જ કોઈ કરતું હશે ! શાનીઓએ આખી વસ્તુસ્થિતિ કોઈ જુદી જ બતાવી છે.

ભાઈ, દુઃખ મરણનું નથી, દુઃખ મોહનું છે. આ તે જ શત્રુંજ્ય-પર્વત છે કે જેના 'શિખર' પર આજથી ૮૪૦૦૦ વર્ષ પહેલાં પાંડવમુનિરાજો, દેહ તો અશ્ચિમાં સળગતો હોવા છતાં તે જ વખતે ચૈતન્યની શાંતિમાં લીનતાપૂર્વક દેહ છોડીને મોક્ષમાં સીધાવ્યા...મોહશત્રુને જીતીને સિદ્ધપદ સાધી લીધું. અને આજે પણ એ જ શત્રુંજ્ય પર્વત છે કે જેની 'તળોટીમાં' અનેક મનુષ્યોએ મોહથી દુઃખમાં રીબાઈ-રીબાઈને પ્રાણ છોડ્યા. શત્રુંજ્ય ઉપર પ્રાણ તો બંનેના છૂટયા, પણ પહેલાંએ (પાંડવ ભગવંતોએ) તો દેહથી બિન્ન ચૈતન્યની એવી આરાધનાપૂર્વક દેહ છોડ્યો કે ભવથી તરીને આ શત્રુંજ્યને પણ તીર્થ બનાવ્યું, અને આજે હજારો વર્ષ પણ તેમની એ આરાધનાને યાદ કરીને આપણે આ પર્વતને તીર્થ તરીકે પૂજ્યાએ છીએ. જ્યારે બીજા જીવો એવું ન કરી શક્યા ને મોહથી-દુઃખથી પ્રાણ છોડ્યા, તો તે ઘટનાને ગોગારીઘટના ગણીએ છીએ. આ રીતે જીવોના અંતરના પરિણામ અનુસાર જગતની એક જ પ્રકારની ઘટનાઓમાં પણ કેવું મહાન અંતર પડી જાય છે ! તેનો વિચારી કરીએ તો એ મોહશત્રુને જીતનારા વીતરાળી પાંડવમુનિભગવંતોના જીવનનો આદર્શ આપણને પણ તેવી આરાધના પ્રત્યે ઉર્મિ જગાડે છે. બાકી તો એકલી કરુણાની ઉર્મિઓ લોકોમાં સૌને આવે જ છે. 'શત્રુંજ્ય' તો આપણને સ્થિરતા-એકાગ્રતા ને વીરતાનો કોઈ લોકોતર સંદેશ આપે છે.

શત્રુંજ્ય-સન્દેશ

યુદ્ધની વચ્ચે પણ જે સ્થિર રહે તે યુધિસ્થિર.

અનેકવિધ સંયોગ-વિયોગ, તથા પરભાવો તે રૂપ જે યુદ્ધ, તેની વચ્ચે પણ પોતાના જ્ઞાનને જે સ્થિર રાખે છે, પરભાવોથી જરાપણ ચલિત થતો નથી, એવો યુધિસ્થિર સ્થિરઉપયોગવડે શત્રુઓનો જ્ય કરીને સિદ્ધપદ પામે છે. આવા “યુદ્ધ-સ્થિર” બનવાનો સન્દેશ આ સિદ્ધક્ષેત્ર આપે છે.

ભીમ એટલે પરાકર્મી!-જે કોઈથી ડરે નહિં, જેને કોઈ જીતી શકે નહિં, રાક્ષસોનો જે નાશ કરે...તેમ પ્રતિકૂળતાના ગંજ વચ્ચે પણ નીડરપણે પોતાના આત્મવીર્યરૂપ પરાકર્મ વડે જે મોહાદિ-કોધાદિ રાક્ષસોને જીતી લ્યે છે, તે ભીમ મોક્ષ પામે છે ને આ તેમની મોક્ષભૂમિ એવો સન્દેશ આપે છે કે હે જીવ! તું પણ ભીમની જેમ નીડર અને પરાકર્મી થઈને ગમે તે પરિસ્થિતિમાં આત્માને સાધજે.

અર્જુન....તે એવો બાણાવળી કે જેનું લક્ષ કદી ખાલી ન જાય, પોતાના લક્ષ્ય પ્રત્યે જ લક્ષને એકત્વ કરીને તેને સાધે...આ રીતે અંદર ચૈતન્યને જ લક્ષ્ય બનાવીને, બીજે બધેથી લક્ષ છઠાવીને તે લક્ષ્યમાં જ લક્ષને એકાગ્ર કર્યું, ને સિદ્ધપદ સાધ્યં...તે લક્ષ્યવેધી અર્જુનભગવાનનો એવો સન્દેશ આ સિદ્ધક્ષેત્ર સંભળાવે છે કે તારા ઈષણી સિદ્ધિને માટે જગતને ભૂલીને—સંયોગથી લક્ષ છઠાવીને, ચૈતન્યસ્વભાવરૂપ એક લક્ષ્યમાં જ લક્ષને એકાગ્ર કરીને ધ્યાનરૂપી તીર ચલાવતાં તને તારું ઈષ એવું સિદ્ધપદ પ્રાપ્ત થશે...ને તારા શત્રુઓ જીતાઈ જશે. આ છે શત્રુંજ્યસન્દેશ ?

બીજા બે ભાઈ સહેદેવ અને નકુલ...તેઓ મોક્ષ ન પામતાં સ્વર્ગમાં ગયા કેમકે ‘પોતાના ભાઈઓનું શું થતું છશે !’ એવી ચિન્તામાં તેઓ રોકાઈ ગયા...ને લક્ષની એકાગ્રતા ચુકી ગયા...તેઓ એવો સન્દેશ આપે છે કે હે જીવો! પારકી ચિન્તામાં રોકાશો નહિં.. સ્વલક્ષને જ સાધવામાં ‘સ્થિર’ રહીને ‘પરાકર્મ’ વડે તે લક્ષ્યમાં ઉપયોગને ‘એકાગ્ર’ કરજો. આ રીતે યુધિષ્ઠિર-ભીમ ને અર્જુન શત્રુંજ્યના શિખર પરથી સ્થિરતા-વીરતા ને એકાગ્રતાનો સન્દેશ આપે છે.

વૈરાજ્ય સમાચાર

* સોનગઢમાં માગશર સુદ પાંચમ ને રવિવારની વહેલી સવારમાં ગોડલવાળા ભાઈશ્રી વછરાજ ગુલાબચંદ એકાએક હાટફેઝલથી સ્વર્ગવાસ પામી ગયા. તેઓ ગોડલ મુમુક્ષુમંડળના આગેવાન હતા ને લગભગ ૪૮ વર્ષથી પૂ. ગુરુદેવના સમાગમમાં આવ્યા હતા. છેલ્લા કેટલાય વર્ષથી તેઓ સોનગઢમાં જ મકાન બંધાવીને કાયમ ગુરુદેવના સત્સંગનો લાભ લેતા હતા. ૮૧ વર્ષ જેટલી વયોવૃદ્ધ ઉંમર છતાં સવારના પાંચથી રાતના નવ વાગ્યા સુધીના બધા કાર્યક્રમમાં નિયમિત ભાગ લેતા હતા. છેલ્લા શનિવારની રાત્રે પણ તેઓ તત્ત્વવર્ચામાં આવ્યા હતા, ને તે જ રાત્રે સ્વર્ગવાસ પામી ગયા. તેઓ ભદ્રિક હતા ને નિવૃત્તિથી ખૂબ શાસ્ત્રસ્વાધ્યાય કરતા. દેવ-ગુરુ-ધર્મના શરણે તેઓ આત્મહિત સાધે એ જ ભાવના.

(રે ! સંસાર તો આવો છે-કે જેમાં રાત્રે સૂતેલો સવારે જાગશે કે કેમ ?—તે પણ નિશ્ચિત નથી,—એવું ક્ષાણભંગુર આ મનુષ્યજીવન...તેમાં આત્મહિત માટે સહૈવ જીવે જાગૃત રહેવા જેવું છે...જેથી, મરણ આપે તોપણ આરાધના ‘અમર’ રહે.)

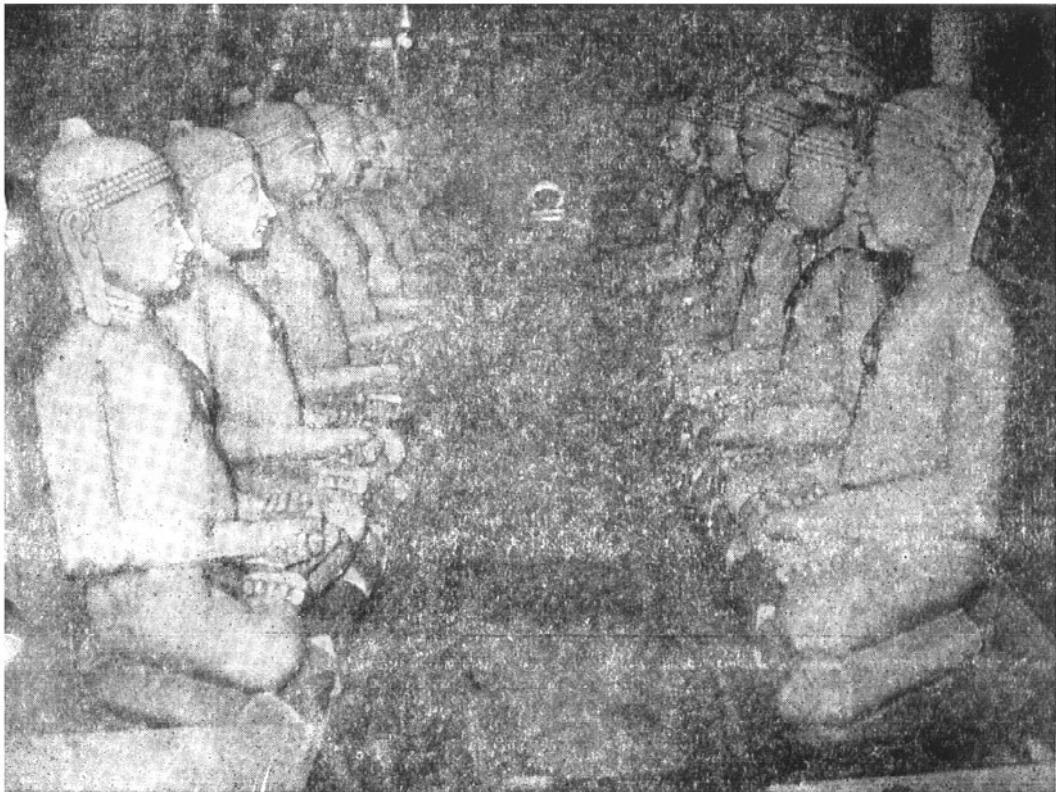
* સુરતવાળા શાવાભાઈ (ધીરજલાલ ફરજીવન) ના ધર્મપત્ની દૂધીબેન માગશર સુદ પ ના રોજ રાત્રે સોનગઢ મુકામે સ્વર્ગવાસ પામી ગયા. તેઓ ઘણા વખતથી સોનગઢ રહીને ગુરુદેવના સત્સંગનો લાભ લેતા હતા. સ્વર્ગવાસની એકાદ કલાક પહેલાં જ ગુરુદેવ દર્શન દેવા પધાર્યા ત્યારે તેમણે ઉત્સાહ અને ભડિત વ્યક્ત કર્યા હતા. અંતિમ ઘડીએ પોતાની કંઈક ઇચ્છા વ્યક્ત કરવા પાટી-પેન લઈને લખવાની ચેષ્ટા કરી હતી, પણ બરાબર લખી શક્યા ન હતા. તેમનો આત્મા દેવ-ગુરુ-ધર્મના શરણે આત્મહિત પામો.

* મનસુખલાલ શાંતિલાલ જોબાલીઅના ધર્મપત્ની લીલાવતીબેન તા. ૭-૧૨-૬૮ ના રોજ...શાંતાકુળમાં સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે. છેલ્લે સુધી તેમણે વાંચન-શ્રવણ કરેલ. દેવગુરુના શરણે તેઓ આત્મહિત પામો.

* જામનગરના પારેખ રતિલાલ નેમચંદ માગશર વદ ત્રીજના રોજ જામનગર મુકામે હાટફેઝલથી સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે. તે દિવસની સાંજ સુધી તેમના ધર્મપત્ની ગંગાબેન પાસે તેમણે સમયસાર વગેરેની સ્વાધ્યાય સાંભળી હતી. જામનગર મુમુક્ષુમંડળમાં અને જિનમંદિર સંબંધી કાર્યોમાં તેમનો ઉત્સાહભર્યો સહકાર હતો. તેઓ ભદ્રિક હતા અને અવારનવાર સોનગઢ આપીને લાભ લેતા હતા. આ વૈરાજ્યપ્રસંગે શ્રી ગંગાબેને વૈરાજ્ય વિચારોના બણે ધૈર્ય રાખેલ છે. સ્વર્ગસ્થ આત્મા દેવગુરુધર્મના શરણે આત્મહિત પામો.

* લાઠીના જયંતિલાલ ભણિલાલ ભાયાણીના માતુશ્રી સમજૂબેન તા. ૨૬-૧૧-૬૮ ની રાત્રે સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે. તેઓ આત્મશાંતિ પામો.

* લીંબડીના શેઠ ખીમચંદ બાલચંદના ધર્મપત્ની સકરીબેન માગશર સુદ એકમના રોજ સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે. તેઓ અવારનવાર સોનગઢ આવતા, ને અંત સુધી ‘અપૂર્વઅવસર’ વગેરે સાંભળ્યું હતું. તેઓ આત્મશાંતિ પામો.

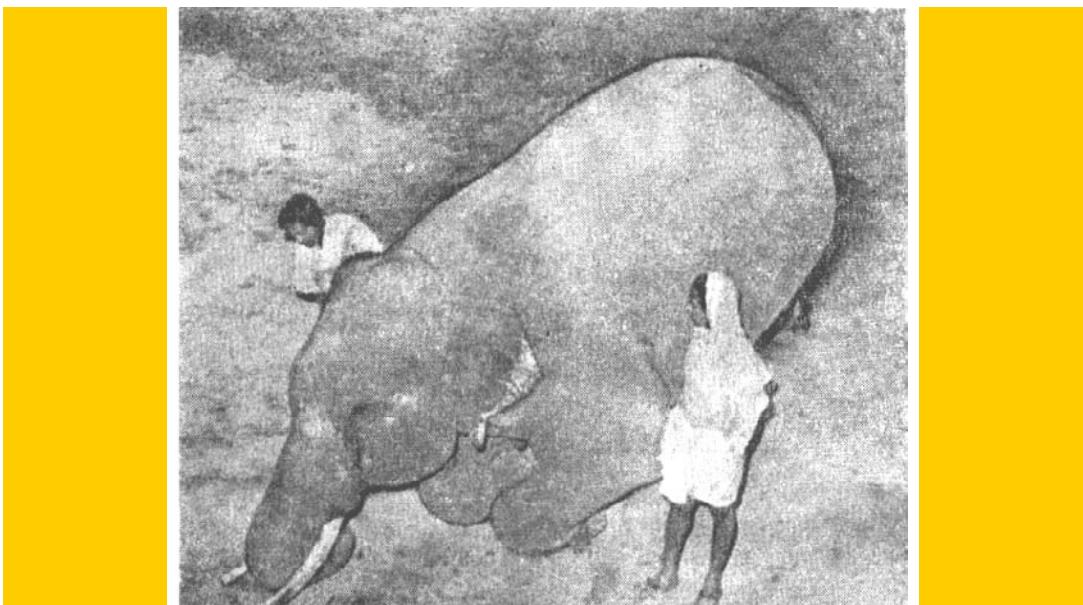
જયપુરની પ્રસિદ્ધ ચોવીસી (‘વીરવાણી’ ના સૌજન્યથી)

પ્રેમથી બોલાવે છે કે-વહાલા બંધુઓ, * (ટાઈટલ પાનું બીજેથી ચાલુ)

—મહાન આર્થરૂપ એવો આ જૈનધર્મ એ તમારો જ ધર્મ છે, ને તમારે જ તેને શોભાવવાનો છે. આત્મધર્મ તે બાળકોને સંસ્કારહીન કહીને ઉતારી નથી પાડતું, પણ ‘તમે તો જિનવરના સન્તાન છો’ એમ કહીને તેમને કર્તવ્યનું ભાન કરાવે છે, ને ધાર્મિકસંસ્કારો પ્રત્યે ઉત્સાહિત કરે છે...

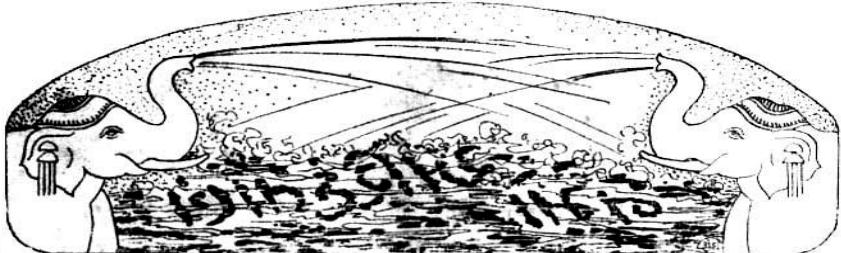
આશા છે કે આપણા પત્રકારબંધુઓ આ પરિસ્થિતિનો વિચાર કરીને, પોતાના પત્રોનાં પાનાં એવી સામગ્રીથી ભરશે કે જેથી યુવાનોને-બાળકોને સૌને ઉચ્ચ ધાર્મિક પ્રેરણાઓ મળે ને તેમાં ખૂબજ રસપૂર્વક ઉત્સાહથી તેઓ ભાગ લ્યે.

આપણા યુવાનોના હૃદયમાં ધર્મ પ્રત્યે ઊંચી લાગણી અને થનગણાટ તો ભરેલા છે જ, માત્ર જરૂર છે તેમને સાચી દોરવણી આપવાની.—તેમને સાચી દોરવણી અને પ્રોત્સાહન આપવાથી જૈનશાસનના પવિત્ર ધર્જને તેઓ વિશ્વગગનમાં ઊંચે ઊંચે ફરકાવશે. જયજિનેન્દ્ર

પાંચ વર્ષ પહેલાં (સં. ૨૦૨૦ માં) પૂ. ગુરુદેવ દક્ષિણપ્રાંતમાં પોન્નૂર, કુંદાક્રિ, શ્રવણબેલગોળ, વગેરે તીર્થધામોની યાત્રાએ પધાર્યા, ત્યારે વચ્ચે વેણૂર ગામે ઉપ્રેક્ષા ઉંચી બાહુબલી સ્વામીની પ્રતિમાના દર્શને પધારેલા; તે વખતે છાથીનું આ બચુલિયું ગુરુદેવના સ્વાગતની ચેષ્ટા કરી રહ્યું છે.

હવે આ નીચેના છાથી છે-તે બોલતા છાથી છે !

આ છાથી તમને એક સરસ મજાનો મંત્ર કહે છે. શું તમે તેની ભાષા નથી સમજી શકતા ? (તમને એ મંત્ર આવડે છે, તમે દરરોજ બોલો છો, છતાં નથી સમજી શકતા ?) તો, આ છાથીને અરીસામાં મોકું દેખાડો એટલે તે તમારી ભાષામાં સરસ મજાનો મંત્ર કહેશો, ને તમે પણ તરત તે સમજીને ખુશી થશો.

શ્રી દિગંબર જૈન સ્વાધ્યાય મંદિર ટ્રસ્ટ વતી પ્રકાશક અને
મુદ્રક: મગનલાલ જૈન, અંજિત મુદ્રણાલય: સોનગઢ (પ્રત: ૨૫૦૦)